M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. Ref.
Ser. 347

Title: Ashvalyan
Grihya Parishistha

Adhyaya - 1-3

Sathe

397

आश्वलायन गृह्य परिशिष्टम्
अध्याय. १-३

Āshvalāyana Grihya	Title
Parishishta	Author
	Editor
Adhyāyas 1 to 3.	Year, Vols.
	Publisher
397	Remarks

॥श्रीसदाशिवोविजयतेनितराम्॥

गृ०प० श्रीगुरुगणपतीष्टदेवताभ्योनमः ॐ अथास्मिन्नाश्वलायनगृह्येयानिकानिविहितान्यत्रोक्तानीदृष्टानाचार्येणानुमतानि
॥१॥ ज्ञापितानियानिवोक्तप्रदर्शितक्रियाणितानिसर्वाणिबोधायिष्यथावदभिधास्यामः कृतस्नानोधौतानाद्रवाससायज्ञोपवी
त्याचांतःप्राङ्मुखआसीनोदक्षिणांगकारीसमाहितोमंत्रांतेकर्मकुर्वंस्तत्प्रत्यवेक्षणगतेषनाआदर्शआत्येद्रव्यस्कंदःकरण लि
मवदानवत्स्कंदंपाणिनाकुर्वीतशुक्रमार्हितोमंत्रोप्यावर्ततिकर्मातिआवमनंचेतिसामान्यं १ अथसंध्यामुपासीतसंध्या
द नामयायामहोरात्रयोःसंधीयश्चपूर्वाह्णापराह्णयोःमात्कालभवादेवतासंध्यातामुपासीतबहिर्ग्रामाच्छान्यामुदीच्यांवान्यस्यांदि
पाणि श्यनिंदितायामनल्पमुदकाशयमेत्यप्रातःशुचिर्भूत्वापादौमुखंचानिप्रक्षाल्यशुचौदेशेभूमिष्ठपादोनपश्चिततउपविष्टआचा
मेत्प्रकृतिस्थमफेनाबुद्बुदमुदकमीक्षितंदक्षिणेनपाणिनाहृत्यंकनिष्ठांगुष्ठौविश्लिष्टौवितत्यतिस्रोंगुलीःसंहताःध्वीःकृत्वाब्रा
ह्मणेनतीर्थेनहृदयप्रापं त्रिःपीत्वापाणिंप्रक्षाल्यसमृष्टांभसांगुष्ठमूलेनाकुंचितौष्ठमास्यंद्विःपरिमृज्यसकृत्संहतमध्यमांगुलि
भिःपाणिंप्रक्षाल्यसव्यंपाणिंपादौशिरश्चाभ्युक्ष्यस्पृष्टांभसासंहतमध्यमांगुलित्रयाग्रेणास्यमुपस्पृश्यसांगुष्ठप्रदेशिन्याघ्राण
बिलद्वयमनामिकयाचक्षुःश्रोत्रेकनिष्ठयानाभिंतलेनहृदयंसर्वांगुलीभिःशिरस्तदग्रैरंसौवापस्पृशेदित्येतदाचमनमेवंद्विराचम्या शिव
॥१॥

त्मानमभ्युक्ष्यहंतान्नोआधूपयित्वापुनर्द्विराचम्यदर्भपाणिःप्रथममंत्रकंपंचदशमात्रिकंप्राणायामत्रयंकृत्वासमंत्रकंसकृत्कुर्या
सम दयतप्राणाःसप्रणवांव्याहृतीःसावित्रींसशिरसांत्रिरावर्तयेदेषसमंत्रःप्राणायामः २ अथकर्मसंकल्प्यशुचौपात्रसव्य
पाणौवापआधायस्थिरेत्तदकाश्येयावृतिकर्मकुर्वंस्ततावलउदकस्यविप्रांगंकल्पयित्वातीर्थानितत्राव्राह्यतआपःसदर्भ
पाणिनादायोत्तानंशिरसिमार्जयेदापूर्वपद्धआपोहिष्ठेतितिसृभिस्तथावमनमुदकमादायसूर्यश्चेतिपिबेत्सूर्यश्चमामन्यु
श्चमन्युपतयश्चमन्युकृतेभ्यःपापेभ्योरक्षंतां यद्राज्यापापमकार्षं मनसावाचाहस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेणशिश्ना रात्रिस्तद
वलुंपतु यत्किंचिदुरितंमयि इदमहंमाममृतयोनौ सूर्येज्योतिषिजुहोमिस्वाहेत्येतन्मंत्रमाचमनमथपुनरावम्यमार्जयेत्प्रणवंव
व्याहृतिःसावित्रीभिर्च कृ आपोहिष्ठेतिसूक्तेनगायत्रीशिरसाचाभसामात्मानंपरिषिंचेदेतन्मार्जनमथगोकर्णवत्कृतेनपाणिनोदक
मादायनासिकाग्रेधारयन्कृत्वाद्रुपदादिवेतिपाप्मानमात्मानमंतर्व्यावस्थितंविचिंत्यसंयतप्राणोघमर्षणसूक्तंद्रुपदादिवा
त्रावर्त्यदक्षिणनासापुटेनशनैःप्राणंरेचयन्पापंतेनसंहत्यकृष्णवर्णेनवर्त्मनापाणिस्थोदकपतितंध्यात्वातदुदकमवीक्ष्यमा
णोवामतोभुविक्षिप्तघातनष्टिप्तंपापानवज्रहतंभावयेदेवंपाप्मव्यपोहनमेकेनकुर्वंतिमार्जनेनैवतस्यव्यपोहितत्वादि

ग०प० ॥२॥ तिद्रुपदादिवेन्मुमुचानः स्विन्नःस्नातोमलादिव पूतंपवित्रेणेवाज्यं आपःशुंधंतुमैनसइतिद्रुपदाऋक्पापशोध
नी ३ अथार्घ्यप्रदानं पाणिभ्यां पूर्णमुदकांजलिमुद्धृत्यादित्याभिमुखःस्थित्वा प्रणवव्याहृतिपूर्वया सावित्र्या अर्घ्यत्रयं निक्षिपेत्पु
नःपापक्षयार्थं नेष्ठं तितिना त्रय्यैवार्घ्यमुत्क्षिपेयुरतदेवार्घ्याणिवज्रेनमसावादित्यो ब्रह्मेति प्रदक्षिणंपर्यटन्नादित्यंचापउपस्पृश्य
शुचौदेशेदर्भासने समासीनोदर्भान्धारयन्व्याहृतिभिरुपविश्य प्राणायामत्रयंकृत्वात्मानं व्याहृतिभिरभ्युक्ष्य सावित्र्या ऋषिदेव
तच्छंदांस्यनुस्मृत्य तानेतान् चतुरक्षरशोविभक्तान् योजितेःषडंगन्यासंगमंत्रैर्यथांगमात्मनि विन्यस्यात्मानं तद्रूपं भावयेत् यथा
तत्सवितुर्हृदयाय नमः इति हृदये वरेण्यं शिरसे स्वाहा इति शिरसि भर्गो देवस्य शिखायै वषडिति शिखायां धीमहि कवचाय हुं
मित्युरसि धियो यो नः नेत्रत्रयाय वौषडिति नेत्रे ललाटदेशे चुविन्यस्याथ प्रचोदयात् अस्त्राय फडिति करतलेनास्त्रं प्राच्यादिदशसु
दिक्षु न्यसेदेषोंगन्यासः एवमंकनेष्ठं तिसाविधिरवैदिकः इत्थं मंत्रदेवतां ध्यात्वा आगच्छ वरदे देवी त्यावाह्य तिष्ठन्नर्धनक्षत्रेषु नक्षत्रग्रामे
उदुद्दर्शनान्मंत्रार्थमनुसंदधानः प्रणवव्याहृतिपूर्विकां सावित्रीं जपेत् जपं चाक्षसूत्रेण नाभिकायामध्यादारभ्य प्रदक्षिणं दशादि
गुलिपर्वभिर्गणयेत् आगच्छ वरदे देवि जपे मे संनिधौ भव गायंतं त्रायसे यस्माद्गायत्री त्वं ततः स्मृता इत्यावाहनमंत्रः सवितुर् शिव ॥२॥

वरेण्यं तेजो ध्यायेम हि यो अस्माकं कर्माणि प्रेरयतीति मंत्रार्थः अथ देवताध्यानं यासंध्योक्ता सैव मंत्रदेवता खलूपास्येति तांस
वैदिकरूपां ध्यायेदनुसंध्यमन्यान्यरूपां गायत्रीरूपामृग्यजुःसामभूरूपिणीं त्रिपदां विश्वगर्भां धरित्रीकुक्षिं वा शिरसमग्निमुखीं विष्णु
हृदयां ब्रह्मशिरसीं रुद्रशिखां दंडकमंडल्वक्षसूत्राभयकरां चतुर्भुजां शुभ्रवर्णां शुभ्रांबरानुलेपनस्रगाभरणां शरच्चंद्रसहस्रप्रभां
सर्वदेवमयीमिमां देवीं गायत्रीमेकामेव त्रिसंध्यासु ध्यायेत् अथ यद्भिन्नरूपां तां प्रातर्बालां बालादित्यमंडलमध्यस्थां रक्तवर्णां र
क्तांबरानुलेपनस्रगाभरणां चतुर्वक्त्रां दंडकमंडल्वक्षसूत्राभयांकचतुर्भुजां हंसवाहनारूढां ब्रह्मदैवत्यामृग्वेदमुदाहरंतीं भूर्लोका
धिष्ठात्रीं गायत्रीं नाम देवतां ध्यायेत् अथ मध्यंदिने तां युवतीं युवादित्यमंडलमध्यस्थां श्वेतवर्णां श्वेतांबरानुलेपनस्रगाभरणां पंचवक्त्रां
प्रतिवक्त्रं त्रिनेत्रां चंद्रशेखरां त्रिशूलखट्वांगखड्गडमरुकांकचतुर्भुजां वृषभासनारूढां रुद्रदैवत्यां यजुर्वेदमुदाहरंतीं भुवर्लोका
धिष्ठात्रीं सावित्रीं नाम देवतां ध्यायेत् अथ सायं तां वृद्धां वृद्धादित्यमंडलमध्यस्थां श्यामवर्णां श्यामांबरानुलेपनस्रगाभरणामेकवक्त्रां
२ शंखचक्रगदापद्मांकचतुर्भुजां गरुडासनारूढां विष्णुदैवत्यां सामवेदमुदाहरंतीं स्वर्लोकाधिष्ठात्रीं सरस्वतीं नाम देवतां ध्यात्वा
वाह्य जपेत् अथ आनेवदसरूनवामसामंतपल्लवोराद्यामहनमो ब्रह्मणे नमो अस्त्वग्नये इत्येताभिरुपस्थाय प्रदक्षिणं दिशः सा

सावित्र्यै
ग०प० धिपान्त्वाथसंध्यायैगायत्र्यैसरस्वत्यैसर्वाभ्योदेवताभ्यश्चनमस्कृत्यनतमुत्तमेशिखरेदेविभूम्यांपर्वतमूर्धनि ब्राह्मणेभ्यो
॥३॥ ह्यनुज्ञातागच्छदेवियथासुखमितिसंध्यांविसृज्यभद्रंनोअपिवातयमनइत्युक्त्वाशांतिंपठित्वाप्रदक्षिणपरिक्रमन्नासत्य
लोकात्पातालाल्लोकालोकपर्वतात् येसंतिब्राह्मणादेवास्तेभ्योनित्यंनमोनमइतिनमस्कृत्यभूमिमुपसंगृह्यगुरूनभिवा
ने श्चोपसंगृह्णीयात् एवंसायंसाविशेषात्कं सूर्यश्चेतिमंत्रेसूर्यस्थानेअग्निभावपदंहृत्वारात्रिंसप्तऊर्ध्वानिषीदेत्जपेत्पश्चा
धर्म्यमितमंडलंआनक्षत्रदर्शनादासीनेनस्थमध्याह्नेनआपःपुनंत्वितिमंत्रेणाचमनआपःपुनंतुपृथिवींपृथिवी
पूतापुनातुमां पुनंतुब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मपूतापुनातुमां यदुच्छिष्टमभोज्यंयद्वादुश्चरितंमम सर्वंपुनंतुमामापोसतांचप्र
तिग्रहंस्वाहेत्यथाकृष्णीययातिःसकृद्दार्घ्यमुत्क्षिप्यार्ध्वबाहुरुन्मुखउदुत्यंजातवेदसंचित्रंदेवानामितिसूक्ताभ्यामाप्या
यामंत्राश्चांतब्रह्मकारित्य सवितास्कृयादादित्यमुपस्थायत्जपमासीनोयथाशक्तिकालंकुर्यात्देवंसंध्याविधिर्व्याख्यातः ४
अथास्यमंत्राणामृषिदेवतछंदांसिप्रणवस्यब्रह्माग्निर्देवीगायत्रीव्याहृतीनांसप्तानांविश्वामित्रजमदग्निभरद्वाज
गौतमात्रिवसिष्ठकश्यपाःप्रजापतिर्वासर्वासामग्निवाय्वादित्यबृहस्पतिवरुणेंद्रविश्वेदेवागायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपङ्क्ति शिव ॥३॥

त्रिष्टुब्जगत्यस्तिस्रःस्वरूपामाद्यानांसमस्तानांदेवताप्रजापतिःसावित्र्याविश्वामित्रःसविता गायत्री शिरसःप्रजापतिर्ब्रह्माग्नि
वाय्वादित्यानयजुषिछंदआपोहिष्ठेतिसिंधुद्वीपोअंबरीषोवापांगायत्र्यंत्यानुष्टुबंत्यपंचमीवर्धमानासप्तमीप्रतिष्ठास्तस्यश्चब्रह्मास्य
र्यमन्युपतयःप्रकृतिरापःपुनंतुमेधातिथिरापोब्रह्माअग्निश्चरुद्राग्निमन्युपतयःप्रकृतिःजातवेदसेकश्यपात्जातवेदास्त्रिष्टुप्तच्छंयोः
शंयुर्विश्वेदेवाःशक्वरीनमोब्रह्मणेप्रजापतिर्विश्वेदेवाजगतीआकृष्णेनहिरण्यस्तूपःसवितात्रिष्टुप्हंसःशुचिषदितिवामदेवःसूर्यो
जगतीउदुत्यंप्रस्कण्वःसूर्योगायत्रमंत्याश्चतस्रोनुष्टुभश्चित्रंदेवानांकुत्सःसूर्यस्त्रिष्टुप्तच्चक्षुर्वसिष्ठःसूर्यःपुरउष्णिक्दैवतस्मर
ने णामेवाकुर्यादेवमन्यत्रव्याख्यातः ५ अथस्नानविधिर्व्याख्यातःमध्याह्नेगृहस्थःकुर्यादेकतरत्रवाप्रातरेवब्रह्मचारीयतिस्त्रिषु
सवनेषुवृद्धिस्थिवीवनस्थःसत्यातःसहगोमयेनकुर्यान्नदीमध्याह्नेनसायंशुद्धोभिरद्भिर्नशातःस्नानाप्राक्संध्यामुपासीतप्रा
नरुद्धृष्टगोमयमंतरिक्षस्थंसंगृह्य अभिषिंचापपयेधश्वसंत्यक्तंतीर्थमेत्यधौतपाणिपादमुखआचम्यसंध्याकृतवदात्माभ्युक्ष
णादिवत्कृत्वाहिराचम्यसंयतप्राणःकृमिसंकल्प्यगोमयंवीक्षितमादायसव्यपाणौकृत्वाव्याहृतिभिस्त्रिधाविभज्यदक्षिण
भागंप्रणवेनदिक्षुनिक्षिप्यचोत्तरंतीर्थेक्षिप्त्वामध्यममानस्तोकइत्यनेनाभिमंत्र्यगंधद्वारामित्यनेनामूर्धादिसर्वांगमालिप्यप्राञ्ज

लिंवरूपां हिरण्यशृंगमिति द्वाभ्यामवते हेकड इति द्वाभ्यां प्रसम्राजो बृहदित्येतिसृभिः ऋचेन वसंप्रार्थ्य हिरण्यशृंगं वरुणं प्रपद्ये तीर्थं मे देहि याचितः
यन्मया भुक्तमसाधूनां पापेभ्यश्च प्रतिग्रहः यन्मे मनसा वाचा कर्मणा वा दुष्कृतं कृतं तन्न इंद्रो वरुणो बृहस्पतिः सविता च पुनंतु पुनः पुनरि
त्यथ यावत इत्येतया तीर्थमभिमृश्यावगाह्य स्नातो द्विराचम्य मार्जयेद्दूर्वयेयं ह्युपभिरित्यष्टाभिरापो हि ष्ठेति नवभिरथ तीर्थमंगुष्ठे
नेमं मे गंगे इत्यचा त्रिःप्रदक्षिणमालोड्य प्रकाश एष समनो अघमर्षणसूक्तं त्रिरावर्त्यो निमज्ज्योन्मज्ज्यादित्यमालोक्य द्वादशकृत्व आप्लुत्य
पाणिभ्यां शंखमुद्रया योनिमुद्रया वोदकमादाय सूर्याभिमुखबाहू ऊरू रसि वात्मानं गायत्र्याभिषिंच्य त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वानिति द्वा
भ्यां तरत्समंदी धावतीति सूक्तेन पुनः स्नायान्मूर्ध्नि वाभिषिंचेद्व्याहृतिभिः परमं पदमग्ने रक्षाणो अंहस इत्यादि लिंगैर्देवरुणादैवत्यैन इत्येतन्मंत्रा
जपे द्वत्तो तत्साभिमुखः सरित्स्नायादन्यत्रादित्याभिमुखोऽथ साक्षताभिरद्भिः प्राङ्मुख उपवीती देवतीर्थेन व्याहृतिभिर्ब्रह्मसमस्ताभि
र्ब्रह्मादिदेवान्सकृन्सह॰ कृ॰५ तर्पयित्वाथोदङ्मुखो निवीती सयवाभिरद्भिः प्राजापत्येन तीर्थेन कृष्णद्वैपायनादीनृषीन्स्नाभिर्व्याहृ
तिभिर्द्विर्द्विस्तर्पयित्वाथ दक्षिणामुखः प्राचीनावीती पितृतीर्थेन सतिलाभिरद्भिर्व्याहृतिभिरेव सोमः पितृमान्यमोंगिरस्वानग्निष्वात्ताः
कव्यवाहन इत्यादीन्त्रिस्त्रिस्तर्पयेदेतत्स्नानांगतर्पणमथ तीरमेत्य दक्षिणाभिमुखः प्राचीनावीती ये के चास्मत्कुले जाता अपुत्रा गोत्रिणो शिव ॥४॥

स्पृ
मृताः ते गृह्णंतु मया दत्तं वस्त्रनिष्पीडनोदकमिति वस्त्रं निष्पीड्योपवीती उपविश्य परिधानीयमभ्युक्ष्य परिधाय द्वितीयं चोत्तरी
यं पर्युक्षितं प्रावृत्य द्विराचामेदथोक्तसंध्यामुपासीतेदं प्रातःस्नानविधानं ॥ ६ ॥ अथ मध्याह्ने तीर्थमेत्य धौतपाणिपादमुखो द्विरा
चम्यायतप्राणः स्नानं संकल्प्य दर्भपवित्रपाणिः शुचौ देशे खनित्रेण भूमिं गायत्र्याभ्युक्ष्य खनित्रेण खात्वा परिमृद्दश उद्धरेत्तु कमुद्धृत्याधस्ता
न्मृदं तथा स्थालागायत्र्या स्वायं गर्तमुद्धासित्तयामृदा परिपूर्य मृदमुपात्ता शुचौ देशे तीरे निधाय गायत्र्याभ्युक्ष्य तच्छिरसा त्रिधा विभज्ये
केन मूर्ध्नि आनाभेरपरेणाचाधस्तादंगमनुलिप्य प्रक्षाल्य तुल्य प्रक्षालयित्वादित्यं निरीक्ष्य तध्यायन्नस्नायादेतन्मलस्नानमाकुर्य तनीर
द्विराचम्य तृतीयमस्त्रेणाहाय सव्ये पाणौ कृत्वा व्याहृत्या त्रिधा विभज्य दक्षिणभागमस्त्रेण दिक्षु दशस्व विक्षिप्योत्तरं तीर्थे क्षि
प्त्वान्तृतीयं गायत्र्याभिमंत्रितमादित्याय दर्शयित्वा तेन मूर्ध्नि आपादाद्गायत्र्या प्रणवेन वा सर्वांगमनुलिप्य स्नाभिस्त्रिधान आपओ म्या
षधयः संतु वितिसकृद्द्विरात्मानमाभिषिच्य दुर्मित्रियास्तस्मै संतु योस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इति मध्येष भूमि क्षालयेदथ
वरुणप्रार्थनादिसांतर्पणांतं प्रोक्तेन विधिना स्नायान्नाभिमात्रे जलेऽयज्ञतर्पणाद्वस्त्रं निष्पीडयेद्धुतारयो दंतेतत्प्रोड्ड्य
षस्नानविधिस्नेदेतदसंभवे बाढ्रे वकुर्याद्धोमादिना दिक्षु वनवगरहेषु मृदा स्नायान्न च शीतोदकेन शीतोष्णोदकेन गृहस्ना

ग०प० यावन्मंत्रविधिं वर्जयेद्बहिर्वाशुचौ देशे सर्वं पश्चात्कुर्यात् ॥ ७ ॥ अथाशक्तस्य मंत्रस्नानं शुचौ देशे सुखिरासीनः प्राणानायम्य दर्भपाणिः
॥५॥ सव्ये पाणावपः कृत्वा तिसृभिरापोहिष्ठीयाभिः पच्छः प्रणवपूर्वं कुशदर्भादिकेर्मार्जयेत्पादयोर्मूर्ध्नि हृदये मूर्ध्नि हृदये पादयोर्हृदये
पादयोर्मूर्ध्नि वाथार्धर्चशो मूर्ध्नि हृदये पादयोर्हृदये पादयोर्मूर्ध्नि वाथ ऋक्शो हृदये पादयोर्मूर्ध्नि वाथ तत्र नेनमृग्भिः इति मार्ज
यित्वा गायत्र्या दशधाभिमंत्रिता अपः प्रणवेन पीत्वा द्रुपदाद्वामेदित्यन्तर्मंत्रस्नानं ॥ ८ अथ वैश्वदेवो दिने स्यप्रारंभो नात्र
प पाकयज्ञतंत्रमग्निमोपासनं पचनं वा परिसमुह्य पर्युक्ष्यान्नमलंकृत्वा सिद्धं हविष्यमधिश्रित्याद्भिः प्रोक्ष्योदगुद्वास्याग्नेः प्राग्द
र्भेषु निधाय सर्पिषाभ्यज्य सव्यं पाणिं तलं हृदये न्यस्य सकृदवदानेन पाणिना जुहुयात् सोमाय वनस्पतय इत्येकाहुतिर्दि
वावारिभ्य इति सर्वभूतानां विशेषणं प्रजापतिरुक्ति रिष्यते प्रधानबलेन रुद्रकुप्रुषबलिरूपदिदमन्नाभावे तंडुलादिभिः
कुर्यादेकैवा तेन परिसमुह्य पर्युक्ष्य देकेनाव तत्रामितिपर्यूहनोक्षणे अपि न कुर्वीत केवलं हुत्वा पतिष्ठते विश्वे देवाः सर्वे देवास्त
द्देवत्यमिती ह वैश्वदेवं ९ अथ स्वस्तिवाचनम् ... पूर्तेषु स्वस्त्ययनं वाचयीतैतं तथाभूते सद्य निमंगलसभारभृतिषु ... शिव
मान्ब्राह्मणान् प्रशस्तानाचारलक्षणसंपन्नान् गंधादिभिरभ्यर्च्य दक्षिणया तोषयेदथ प्राङ्मुखः प्रसन्नो दर्भपाणि ॥५॥
...त्साचार्यत्वदिर्विवाहांतां गृह्यसंस्काराः प्रतिष्ठोद्यापने पूर्ते तु करण आधानयोः कुर्मोऽपि च स्वनंतो

यत्तिष्ठेयुस्तद्दक्षिणतो वाचयीतोदङ्मुखः संस्कार्यो वाचयितुर्दक्षिणं पार्श्वमातिष्ठेयुरथ वाचयीत दर्भपाणिरपां पूर्णमम्बु
दकुंभं स्थापितं सपल्लवमुखं धृत्वा तिष्ठन् समाहितो मनः समाधीयतामिति ब्राह्मणान् ब्रूयात् समाहितमनसः स्म इति ते प्रति
ब्रूयुः प्रसीदंतु भवंत इति वाचयित्वा प्रसन्नाः स्म इतीतरे अथ तत्सर्वं संहत्य शांतिः पुष्टिस्तुष्टिर्वृद्धिरविघ्नमायुष्यमारोग्यं शिवं कर्मसि
द्धिर्धर्मवृद्धिः पुत्रसमृद्धिर्वेदसमृद्धिः शास्त्रसमृद्धिर्धनधान्यसमृद्धिरिष्टसंपदस्त्विता निपंच दश्यास्तेता न्युक्तानि अमुक कर्म देवताः
प्रीयंतामिति ब्रूयुरथ वाचयिता पूर्वं नत्र लिंगमंत्रान् पठित्वा स्वस्ति भद्रमध्या ब्रह्मन्वै रापुण्याहं भवंतो ब्रुवंतु ओं स्वस्ति भवंतो ब्रुवंतु ओं
ऋद्धिं भवंतो ब्रुवंत्विति ब्रूयात् ते पितथा प्रत्येकं ब्रूयुरोमध्यतामित्यदो ब्रूयुरथ प्राङ्मुखमासीनं सामात्य कर्तारं ब्राह्मणाः सपल्लवद
र्भपाणयः शांतिपवित्रलिंगाद्भिरभिषिंचेयुः पुरंध्र्यो नीराजनादिमंगलं कुर्युः १० अथ होष्य ... तां समाकृति
मात्रे भिस्थंडिलमुच्यते तत्र दिक्षु मात्रावरं सर्वतो गोमयेन मप्रदक्षिणमुपलिप्य यज्ञियशकलमूलेनोल्लिख्य शकलं प्रागग्रं निधाय स्थं
डिलकृत्य दुक्ष्य शकलमाग्नेय्यां निरस्याप उपस्पृश्योदक आयतन संस्कारस्तत्राग्निं व्याहृतिभिरभ्याधाय प्रतिष्ठाप्यान्वादधाति कर्म
संकल्प्य पुरःसरं द्वयोरग्निमश्रणोर्वा समिधामभ्याधानमन्वाधानमथ ध्यावर्हिषि सन्नद्धाद् दर्भैः प्रादेशमात्रैर्भिः संधीविद्वतोर

ग॰पृ॰ ऽङ्गुंकुर्यात्ताणिभ्यांसव्योत्तराभ्यामूर्ध्वंवर्त्तयेत्ततोदक्षिणोत्तराभ्यामंतेप्रदक्षिणावृत्तंग्रंथिंकुर्यादित्तदङ्गुष्ठकरणौरङ्गुष्ठमुदगग्रमास्तीर्यप्रादेश
॥८॥ मात्रंदर्भमुष्टिंछित्वाप्रागग्रंतस्मिन्निधायतंतयाबर्हिर्द्विरावेष्टयित्वांतमूलंच द्विरावेष्टयतांपेवष्टनस्याधस्तादुन्नयेदेवंद्वितीयंप्रांसकृत्
वेष्टयसंनह्येदरत्न्यायामइध्मःपंचदशदारुकस्तोभपरिनिदध्यादेनंइध्माबर्हिषोःसन्नहनमथसादकेनपाणिनाप्रागुदीच्यामारभ्यप्रद
क्षिणमग्निंत्रिःपरिसमुह्यप्रादेशमात्रैर्दर्भैःप्राग्दक्षिणंप्राच्यादिषुप्रतिदिशंमुदक्संस्थंपरिस्तृणीयाद्दक्षिणोत्तरयोःसंधिमूलाग्रैरा
छादयेद्विधिष्ठान्दर्भेस्तयोस्तृणीयादुत्तरतःपात्रासादनायदक्षिणतोब्रह्मासनायकांश्चिद्दर्भानास्तीर्याग्निपर्युक्ष्यदर्भाग्निसंस्कारोथ
तेषुदर्भेषुपात्राणिन्यग्बिलानिद्वंद्वंप्रागग्रमुदगपवर्गंप्रयुनक्तिप्रोक्षणपात्रंकुंभेनमसाद्यपात्रेइध्माबर्हिषीनेसाद्यहोमद्रव्यंतथाचरुस्था
लीप्रोक्षणपात्रेदर्वीस्रुवेणसमसाद्यपात्रेइध्माबर्हिषीतितद्र्विहोमेषुप्रोक्षणपात्रमुद्धृत्यपवित्रमंतर्धायापआसिच्यातत्रैताः
पवित्राभ्यांत्रिरुत्पूयपात्राणिप्रयुक्तानिनोक्षेध्मंविस्रस्यतपात्राणितेताभिरद्भिर्युगपत्त्रिःप्रोक्षेदित्तपात्रासादनं ११ अथत्रमसं
प्रस्यमग्नेर्निधायतेपवित्रेतर्धायाद्भिःपूरयित्वागंधादिप्रक्षिप्यदक्षिणोत्तराभ्यांपाणिभ्यांनासिकांतमुद्धृत्योत्तरतोग्नेर्दर्भेषु शिव
निधायदर्भैःप्रच्छादयेदितप्रणीताप्रणयनमथतएवपवित्रेप्रागग्रेआज्यपात्रेंतर्धायाज्यमासिच्यांगारानुदगपोह्यतेष्वा ॥८॥

ज्यमधिश्रित्योल्मुकेनावज्वाल्यदर्भाग्रेप्रछिद्यप्रक्षाल्याज्येप्रास्यज्वलतातेनैवोल्मुकेनाज्यंत्रिःपरिहृत्योल्मुकंनिरस्यापउपस्पृ
श्र श्याज्यंकर्षन्नुदगुद्वास्यांगारानतिसृज्यस्रुवेणपवित्राभ्यांप्रोक्ष्याग्नौप्रास्यापउपस्पृशेदेषआज्यसंस्कारोथबर्हिरात्मनोग्रेप्रागग्रमास्तीर्य
तत्राज्यमासाद्यसदर्भेदर्विस्रुवौवामहस्तेनाग्नौप्रताप्यस्रुवंनिधायस्रुवंसव्येनधारयन्दक्षिणेनपाणिनादर्भाग्रैर्बिलंप्रागपवर्गंत्रिःपरिमृज्य
तैरेवबिलपृष्ठमभ्यात्मंत्रिर्निमृज्याथपृष्ठाद्दारभ्ययावद्बिलंदंडंदर्भमूलैस्त्रिःसंमृज्यस्रुवंप्रोक्ष्यप्रताप्योदगाज्याद्बर्हिष्यासादयेदेवस्य
ह्येस्वदर्भैरेवंदर्वींसंस्कृत्यस्रुवादुदगूढ्वानिधायदर्भान्प्रोक्ष्याग्नौप्रहरेदेषःस्रुवसंस्कारः १२ ब्रह्माणंवृणीयात्तस्मात्प्राक्प्रणीताप्रणयनात्त
मस्तपाण्यंगुष्ठाभ्यांलोयेनाग्निंपरीत्यदक्षिणतआस्तीर्णेषुदर्भेषुनिरस्तःपरावसुरितितृणमंगुष्ठोपकनिष्ठिकाभ्यांनैरृत्यांनिरस्यापउप
स्पृश्यइदमहमर्वावसोःसदनेसीदामीत्युदङ्मुखउपविश्यबृहस्पतिर्ब्रह्माब्रह्मसदनआशिष्यतेबृहस्पतेयज्ञंगोपायसयज्ञंपाहिसयज्ञपतिं
पाहिसमांपाहीतिमंत्रंब्रह्माजपेदपांप्रणयनेब्रह्मन्नपःप्रणेष्यामीत्युक्तोनिसृष्टोमोभूर्भुवःस्वर्बृहस्पतिप्रसूतइत्युक्तोप्रणयेत्सर्वत्रनिसृष्टोनेत्यवदाव
यद्यमनाःस्यात्तदेकेनेत्थंदिक्षुतैर्निरसनमुपवेशनंजपःधाप्यप्रोक्षणहोमःसंस्थाजपेनोपस्थानमित्येतिपंचकर्माणिब्रह्मणः १३ अथपार्वणस्था
लीपाकस्तस्यपौर्णमास्यामारंभोऽग्निरग्नीषोमौचपौर्णमास्यादेवतेऽग्निरिंद्राग्नीचामावास्यायादेवतेअपःप्रणीयस्रुवेव्रीहीन्निरुप्यप्रोक्षणपात्री

ग० प०
॥७॥

वमुत्तरलोमं कृष्णाजिनमास्तीर्य तत्रोलूखलं निधाय तेनावघातयेत्तंडुलांस्त्रिः फलीकृतांस्त्रिः प्रक्षाल्य श्रपयेत्स्थाल्यां चरुं विश्वस्यानेत्रे
आज्ये धार्य सह श्रपयेच्चरुं श्रुद्धं लेदमनुषभाइदमनुषभाइलमिमं शोभिं चित्तं कृत्वा द्विरुपरिष्टादभिघारयेत्तं चावत्तीत्वा वन्नालुरस्तादवद्ये दि
धारङ्कु विश्वस्यानेत्रोप्रास्यायाग्नात्रेस्यतो देवा देव विष्णुरित्येताभिर्व्याहृतिभिश्च ततस्त्वमित्रं जुहुयादेताः सर्वप्रायश्चित्ताहुतयस्ताभ्यो लोकनी
वापरात्स प्रसगुदीच्यां मुखस्थाय स्तु कुर्यादथ बर्हिषि पूर्णपात्रं निनीयेत्ताभिरद्भिः रापो जस्माकं मातरः शुंधयं त्विदमापः प्रवहतेत्येताभ्यां सुमित्र्या
न आप ओषधयः संत्विति तेन मार्जनं शिरसि मार्जयेत् स्कार्यमपि संस्कारकर्मस्वथाग्निमोवमद्दितिसंस्थाजपेनोपतिष्ठतं ततो ब्राह्मणायथक्
तीर्ग्नेः परिसमूहनपर्युक्षणे कुर्यादेतत्तंत्रमन्ये पाकयाज्ञिका याज्ञवल्क्यत दृष्टं तमेशंडश्यात् १४ अथ नित्यहोमोपासनं तस्य सायमारंभो
ऽभिमत आदित्येन सायमग्नेः प्रादुष्करणमनुदिते प्रातः प्रदोषांतः सायंहोमकालः संगवांतः प्रातर्नातत्रभिष्यतग्निं परिसमुह्य परिस्त
र्य पर्युक्ष्य होम्यमप कृमुल्मुकेनावज्वाल्य प्रोक्ष्य तेनैव त्रिः परिहृत्योल्मुकं निरस्योत्तरतस्त्वक्मुद्गंगारेष्वधिश्रित्य प्रोक्ष्योद्गुदास्यतानंगारा
न निसृजेदेष होम्यसंस्कारः पयोदधिसर्पिर्यवागूरोदनस्तंडुलाः सोमस्तैलमापो व्रीहियवास्तिला इति होम्यानि तंडुलानीवारश्या
माकयावनाकानां व्रीहिशालियवगोधूमप्रियंगवः स्वरूपेणाधिहोम्यास्तिलाः स्वरूपेणैव शतं वा तु ... द्विरादुत्तिवं व्रीहितंडुल्यानां त शिव
॥७॥

दध्यौनिकानां तदूर्ध्वं सर्पिस्तैलयोस्तैलं वर्तिकानिर्लातसीकुसुंभानां यजनं प्रथमेऽहनि तां जुहुयात्तेनैव द्वितीयां जुहुयाद्येनैव सायं जुहुयात्तेनैव प्रा
तः सायंप्रातर्होमौ सायं वा समस्येन्न तु प्रातः सायंहोमौ १५ अथ पुनराधानमनुगतेऽग्नौ शिष्टागारादानीयाग्निं वाप्युपसमाधाय परिसमुह्य प
रिस्तीर्य पर्युक्ष्याज्यमुत्पूयाग्नये ... माज्याहुतिं हुत्वा यथा पूर्वं परिस्तरेदेवमाहुत्या राज्ञा तेदूर्ध्वं विवाहगृहप्रवेशहोमाभ्यामेतं आथा
मारध्यात्तत्र विवाहाज्याहुतयो लाजाहुतयो गृहप्रवेशाहुतयो हृदयोजनं वपत्तव तिकृतैकलो लांनाव पत्सेत्सुनराधानं नित्यहोमप्रभृतीयमनस
व्यावतुर्गृहीतं जुहुयाद्दाद्वादशरात्रादत्तदूर्ध्वं पुनराधानमेव कुर्यात् १६ अथानेकभार्यस्य यदि पूर्वागृह्याग्नावेवानंतरा विवाहः स्यात्तेन वसातस्य
सहवथ मयोधमाग्निभाग्निनीभवतीति यदि तु लौकिके पाणिग्रहणं पृथक्कृत्वा परिगृह्य पूर्वेणोढां कुर्यात्तौ पृथगुपसमाधाय पूर्वस्मिन्पूर्वयापत्न्या
न्वारब्धोऽग्निमकितुरोहितमिति स्रुवेणैकनप्रस्तरं ब ... सापरकायायतेयो निर्ज्ञातियंतं समिधमारोप्यं प्रत्यवरोहेति द्वितीये अवरोह्याज्यभागांतं २ लि
कृत्वोभाभ्यामन्वारब्धो जुहुयादग्निनाग्निः समिध्यते तं त्वग्नेऽग्निनापाहि नो अस्य एके यनि तिस्रभिरस्तीदमधिमंथनं भूतिं वतस्त्वमियं
नं परिस्तिरेन्नतामेनेन संस्कृत्यान्यया पुनराधानस्याधथापयेद्गवाग्निं विभज्यैतत्तद्गोगेन संस्कुर्याद्दुहुकी नामप्येवमेवाग्निनयोजनं कुर्यात् ओं मिथुनं दक्षि
णा १७ अथ कन्यावरणं कन्यां परिणेष्यमाणो द्वावेतौ श्रेष्ठौ वा नपितुरासान्प्रशस्ताकारकर्मणोऽन्नधाराज्ञाव्रवः संतु पंथा इति प्रहिणु

म.प. यो वैताद्यृतीभिः पुरंध्रीभिः सहिता मंगळगीतत्तूर्यघोषैः कन्यागृहमेत्य शुभपीठासने प्राङ्मुखासीनायां सल्लातिबांधवोपेतायाः कन्यायाः
॥८॥ पाणौ फलं प्रदाय कन्यावरणकाले वृणीरन्नासीनाः प्रत्यङ्मुखं वसिष्ठगोत्रोद्भवायामुष्यप्रपौत्रायामुष्यपौत्रायामुष्यपुत्राय श्रुतशी
लनाम्ने वरायवत्ससगोत्रोद्भवाममुष्यप्रपौत्रीममुष्यपौत्रीममुष्यपुत्रीं सुशीलानाम्नीमिमां कन्यां भार्यात्वाय वृणीमहे इति भिक्षुः पुरपदाता
भार्या ज्ञातिबंधुसमेतो यथाक्रममनूवृणीध्वमिति ब्रूयाद्वरेभिः प्रयुज्यं दाता प्रदास्यामीति वा शुभ्रिब्रूयादथ ब्राह्मणा उत्कृत्स्य यनाः शिवा आ
पः संतु सौमनस्यमस्त्वक्षतं चारिष्टं चास्तु दीर्घमायुरस्तु शांतिः पुष्टिस्तुष्टिश्चास्त्विति स्वस्ति कृतं सत्यमस्त्विति ब्रुवन्नृयुः समानीय आकूतिः
प्रसुभंता धियसानस्य सक्षणीसितपठेयुः पुरं अथ कन्यायै कल्याणान्कुलधर्मोपचारान्कुर्युः १८ अथोपयमनं लक्षण्यो वरो लक्षणवतीं कन्यां
यवीयसीमसपिंडामसगोत्रजामविरुद्धसंबंधामुपयच्छेत्तत्र सप्तपुरुषं सापिंड्यं मातृतः पंचपुरुषं स्वगवर्ध्यांगिरसश्चप्रवराधिक्यपर्याप्तेसगोत्रा
एकर्षिगोत्रादितरेतरंदंपत्योर्मिथः पितृमातृसाम्यैर्विरुद्धसंबंधो यथा भार्यास्वसुदुहिता पितृव्यपत्नीस्वसा चेति केचिन्मातृगोत्रां च निषेधंति
तद्दपत्यमसप्तगोत्रं स्यादिति सुस्नातालंकृतो वरः स्वस्तिवाचयित्वा सहितस्त्वर्धिनिर्ब्राह्मणैः पुरंध्रीभिर्ज्ञातिबांधवैरपदातिभिर्मंगळगीततूर्यघो शिव
षाभ्यां संबंधिनो गृहमेत्य वधुष्वदेसोत्तरवेदिहरितरमासनीभिद्रपीठप्राङ्मुख उपविशेत्तस्य पुरस्तात्प्रत्यङ्मुखी मंडपपीठासनां कृत्वा ॥८॥

तामलंकृतामहतवाससंवीतांगीं कन्यां पुरस्कृत्य दाता सामात्य उपविशेदेवं विधिवदभ्यर्च्येयेदथ दक्षिणतः पुरोधा उदङ्मुख उपविश्य मध्ये प्रागग्रोद
गग्रान्दर्भानास्तीर्य तेजसममपां पूर्णकलशं निधाय ब्रीहियवान्निक्षिप्य गंधादि सिरतं कृत्य इवीपलवं चैतुरवम वसीयी व्रूंगाभिस्त्रीभिरक्षिमंत्र्यतामिति दद्यात् १९
प्रयोजयेदथ दाता पुण्याहादीनिवाचयित्वा शिवा आपः संतु सौमनस्यमस्त्वक्षतं चारिष्टं चास्तु दीर्घमायुरस्तु शांतिः पुष्टिस्तुष्टिश्चास्तु तिथिकरणमु
हूर्तनक्षत्रसंपदस्त्विति कृत्वा भार्यासमेतः कन्यां प्रतिगृह्य वत्ससगोत्रोत्पन्नाममुष्यप्रपौत्रीममुष्यपौत्रीममुष्यपुत्रीं सुशीलानाम्नीमिमां कन्यां वसिष्ठगो ७
त्रोद्भवायामुष्यप्रपौत्रायामुष्यपौत्रायामुष्यपुत्राय श्रुतशीलनाम्ने वराय कन्यां संप्र "प्र" ददे कन्यां प्रतिगृह्णातु भवानिति ब्रुवन्वरस्य पाणौ हिरण्यमुप
धाय कलशोदकधारया सिंचेन्मम सा प्रजापतिः प्रियतामिति ब्रूयादथ शिरसि पुण्याहं शिषोवाचयित्वा दातासि प्रसे कन्यामभिमंत्र्य कइदं कस्मा अद
त्कामः कामायादात्कामो दाता कामः प्रतिग्रहीता कामं समुद्रमाविश कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि कामैतत्ते वृष्टिरसि द्यौस्त्वा ददातु पृथिवी प्रतिगृह्णातु खि
निजापिता प्रजापतिमनुस्मरत्यं धर्मप्रज्ञासि धर्येकन्यां प्रतिगृह्णामीति ब्रूयात्स्वंभिः प्रयुज्य पुरोधा दातृवरोप्रस्तुतस्य हिरण्यं ददुर्धः सेति प्रथम्प्रीतिरिति
प्रजापतिर्देवत्सत्यमध्वमपदस्त्विति ब्रूयात् १९ अथानुयोर्निरीक्षणं स्वलंकृतेव धर्मानि मंगगीततूर्यनिर्घोषैः पूर्वापरावरत्स्युः छूतोह ८
स्मीतरस्को भूतकेतंदु जरराशिं कित्वा मध्ये स्वस्तिपरिशिष्टकोतिरस्क विणीधारयुः पुरथ पूर्वीस्मिन्नाशौपक्स्य उङ्मुखीं गुडजीरकपाणिकां कन्यास्थ
पयेयुरपरस्मिन्प्राङ्मुखं तथापस्तं वरं तौ मनसेष्टदेवतां ध्यायन्तौ समाहितौ निर्विषेतां ब्राह्मणाः स्वर्यास्तत्कं पठेयुः पुरं अयो मंगळगीतगानि कुर्यु

ग०प० रथज्योतिर्विदा दिष्टे काले प्रविष्टे सद्यालिरक्तकरिणीमुद्गपसार्य कन्यावरौ परस्परमभिमुखौ गुडजीरकानवकिरतः परस्परं निरीक्षयातामभ्रा
॥९॥ तृघ्नीमितिनामीक्षमाणो जपत्यघोरचक्षुरपतिघ्न्येधीति तथेक्षमाणो बोधयाम्यस्याश्रु वार्म ध्यंत्या इतिभिर्दर्भाग्रेण परिमृज्य दर्भान्निरस्यापउप
स्पृशेदथ ब्राह्मणा बांधवाः पुरंध्र्ययस्ताभिर्दद्युः २० अथानयोरार्द्राक्षतारोपणं तैजसेन पात्रेण क्षीरमानीय घृतमासिच्यान्येनार्द्रा
क्षततंडुलानपेतथाक्षितयोर्वधूवरयोर्बंधनकौतुकारयेथुरेम तं क्षीरमायुर्घृतमार्द्राक्षितास्ततो एतेषामारोपणमिष्यते वरः प्रक्षालित अ
पाणिर्वधः प्रक्षालितं जलौ क्षीरघृतं पाणिना द्विरुपस्तीर्य द्विस्तंडुलानंजलिनावपतियथापूर्यत ततो द्विरुपरिष्टादभिघारयत्येवं वरांजलावन्यस्त
डुलपूरणंकुर्याद्दाता वयारंजल्योर्हिरण्यमवधायथ वरः कन्यांजलौ स्वांजलिं धारयेद्दाता कन्यांजलौ धारयतु दक्षिणाः पांतु तदुक्त्या स्वर्णपुण्यव
धतांशांतिरस्तु ऋद्धिरस्त्वाद्युक्त्वा तिथिकरणमुहूर्तनक्षत्रसंपदस्त्विति उक्त्वा सुकन्यामुखेक्षिप्यतदंजल्यक्षतान्वरमूर्ध्न्यारोपयेदारोपितन्मूर्ध्नि स्वांजल्य
क्षतानारोपयेदेवं त्रिर्वधूपूर्वं ततस्त्रिर्वरपूर्वं वरांजलौ वधूसंडुलपूरणं कुर्यात् दंजलावन्याथ समारोपणं कारयेदिदानीं दातावरार्यगोत्रैभिरा
सीयान्स्यनमं चादिकमनुदानं दद्यादथ पुरोधाः कांस्यपयआसिच्य उदुंबर्याद्या शाखया सपलाशया हिरण्यपवित्रयासदूर्वा [illegible] पल्लवयाभि
षिंचेद्दरूक्संगमितिस्त्रिभिरथवधूवरौ स्वस्वशरं पुष्पपूर्णघृतं वरालाव्यं परस्परं तिलकं कुरुतः कंठ्यत्र मामुंचतः कौतुकसूत्रकंकणं बध्नीयातां शि
मयपुरोधास्तयोरुत्तरीयांतयोः पंचपत्रपूगीफलानि विवाहमुत्तरक्षेयं गणाधिपमनुस्मरं सगणाधिपं तागणपतिं हवामहे आत्मनः कृत्सु मे ॥९॥

तमितिवधूवरयोरुत्तरीयांतौ वनीलको हितं भवतीति बध्नीयादथ दाता सभार्यो विप्राः पुरंध्र्यो ज्ञातिबांधवाश्चाक्षमादाशीभिरार्द्राक्षता
रोपणं कुर्युः २१ अथ चतुर्थीकर्म ततः प्राजापत्यमंत्रैतो प्रथमे अनुकूले हनि सुस्नातयाम्चारब्धः प्राजापत्यस्थालीपाकस्य कृत्वैता आआहुती
र्जुहुयादग्ने प्रायश्चित्ते इति तिस्रः प्रजापतेन त्वदेतान्यन्यो विश्वारूपाणि परि ता बभूवेत्येकां ततो मूर्ध्न्यपनःशोशुचदघमिति अभिमृश्य याः फलिनीर्या अफला अपु
ष्पा इति तिलैः पल्लवाबधेन दस्युं प्रहितावान पस्त्वातिर्षदुदरग्निरस्क विश्ववसममिति द्वाभ्यामग्निमुपस्थाय स्रूपेनौदिवस्याविति सक्तेनाद्यसमुपाने
छेत २२ अथ गर्भलंभनं मृतावनुकूलायां निशि स्वलंकृते सुगंधवासिते वेश्मनि तथा स्वलंकृते पर्यंके शयने सुस्नातामलंकृतां शुक्लवसनां
स्रग्विणीं भार्यां स्वयं तथाभूतो निवेश्य दूर्वापिष्ट्वा श्वगंधावा सूक्ष्मेण वाससा संगृह्य उदीर्ष्वातः पतिवती ति द्वाभ्यां स्वाहाकारांताभ्यां सुष
योनीसाविलयोर्निषिच्य संवेश्य गंधर्वस्य विश्वावसोर्मुखमसीत्युपस्थमभिमृश्य विष्णुर्योनिं कल्पयत्विति द्वाभ्यां विहृत्य योगर्भमोषधीना
मिहगर्भं दधामोषधीर्विति जपित्वा पगतेः प्राणते रेतो दधाम्यसाविति अनुप्राण्याद्यथा भूमिरग्निगर्भा यथा द्यौरिंद्रेण गर्भिणी वायुर्यथा दि
शांगर्भ एवं तं गर्भं दधाम्यसाविति हृदयमभिमृशेन्नैकरूपगमने मंत्रविधिरिति केचित् नह्यनेन किंचित् संस्क्रियते इति तत ओषधिनिषेकं कृत्वा पगर्भं कु
र्ति २३ अथ जातकर्म पुत्रे जाते पुरान्यैरालंभादग्निरिंद्रः प्रजापतिर्विश्वे देवा ब्रह्मेत्यनादेशे ह्नेवनाडुत्वा प्राकृत्विष्टकृतः सर्पिर्मधुप्राशनादिकु
र्यादिक्ष्व निष्क्रमणं तृतीये चतुर्थे मासि स्यादापूर्यमाणपक्षे पुण्यनक्षत्रे स्वस्तिवाचयित्वा स्विष्टकृतः प्राक् सुस्नातोलंकृतं कुमारमादाय सहभार्या ज्ञातिबां

ग०प०
॥१०॥ धवैः पुरंध्रीभिश्च मंगलतूर्यनिर्घोषेण गृहाग्निः कर्म्यदेवतायतनमेत्य देवता सुपहारेणाभ्यर्च्य शिवोवाचयित्वा ऽऽयतनं प्रदक्षिणीकृत्य गृह
मेयात्संवर्धिनीवागृहं नीत्वा नयेदेवमन्नप्राशनादावपीक्षायामना दिष्टदेवता यष्टव्याय हृत्या ॥ २४ ॥ इत्याश्वलायनगृह्यपरिशिष्टे प्रथ
मोऽध्यायः समाप्तः ॥ ७ ॥ ॐ ॥ अथ गृहयज्ञश्चैत्यस्य यज्ञाग्निन्नमुपयाचित मुच्यते तत्र भवाः शांति पुष्टि दादेवता श्चैत्याः शांतिं च बलं पुष्टिं
च सर्वे ग्रहाः समुपयाचयेत तत्रचैत्या आदित्य इंदुरंगारकः सौम्यो गुरुर्भार्गवश्च शनैश्चरो राहुः केतुरिति नवग्रहास्तैर्हि स्वगत्या ऽगदमिष्टकृति
नानयनादिषु पुण्यकालेषु यजेत शांतये सर्वाद्भुतेषु मांगल्यादिषु आभ्युदयिकं करिष्यमाणो नु ग्रहयज्ञं कुर्यादेना भ्युदयिकं हि शांतिकर्म यादृ
तदानुकूल्यकामः कामेप्रागभ्युदयात्स ग्राहान्यंतरितं कुर्यान्नंदा प्रराकृतीः स्वयमेव कुर्यादृध्वमासं वशातं वृत्वा रत्नात्विजःस्तु शतापराकृना वृषा
नवमआचार्यः सःस्वयमेव वायदि स्वयमाचार्यः स्यान्नदा प्रागंकल्पविदे दद्यात्ताग्निविधिवद्वरयित्वा हृयेदाचार्य आदित्याय जुहुयादितरेभ्यइतरे
पूर्वोक्तिं ततंत्रमाचार्यः कुर्यादितरेतमन्वारभेरन् १ अथास्य संभारा हस्तमात्रैस्तु रत्नं कुंडं स्थंडिलं वा कृत्वा संस्कृत्य ततई शान्यां कुंड वरायतो वत्तु वरं
रस्रां चतुरिस्त्रं च पुच्छको द्धृतां वस्त्रतां निम्नभूमिकां ग्रहवेदिं कुर्यात्तस्यां च शुक्लैः रक्तैर्हि तंदुलैः कर्णिकमष्टदलमंबुजं सुरक्त्या कर्णिकायां स्थलेषु च यथास्था
नं ग्रहपीठानि रचयेदुदीच्यां धान्यपीठे तैल संस्नानं च वानवमबुलिनालं कृत्वं शुभमभिषेक कुंभं निधाय यथाप्रकृतद्रव्यनयाशुभाद्भिः पूरयित्वा शिव
पंचगव्यानि पंचामृतानि नवपर्वत धातुंस्तव पवित्रम्रदो नवरत्नानि प्रक्षिप्य दूर्वापल्लवैर्मुखमवधूय वस्त्रयुग्मेन वेष्टयित्वा समुद्रादीनि पुण्य ॥१०॥

तीर्थान्यावाह्य कुंभमभिमंत्र्य धियाखिंगाश्विवारुणीः पावमानीश्च जपेत् २ अथार्चनांगानि ताम्रं स्फाटिकं रक्तं चंदनं सुवर्णं तदेवरुक्मलं लोहं सीसकं कांस्य
मितिनवप्रतिमा द्रव्याणि सुवर्णमेकमेव वा सर्वेषां रक्तचंदनं मलयजो देवदारुः कुंकुमो मनःशिला शंखपिष्टं तिलपिष्टं केतकीरजः कस्तूरीतिनवानुले
नानि मलयज एक एव वा रक्तपद्मं कुमुदं रक्तकरवीरं पाटलं चंपकं कुंदं मंदारं रक्तं धुस्तूरं विचित्रवर्णमितिनवपुष्पाणि रक्तकरवीरमेकमेव वा पुष्पवर्णा
अक्षताहतवस्त्रयुग्मानि वकुंकुमधूपं खादिरांगं सर्जरसो बिल्वफलं वीणा संकुचागरुर्जटामांसी मधूकमिति नवधूपा गुग्गुलुरेक एव वा सर्पिषा दी
पास्तिलतैलेन वाहविष्यान्नं पायसं पलं गुडान्नं गुडान्नं क्षीरोदनो दध्योदनः कसरो माषान्नं धिक्वान्नमितिनवोपहारो हविष्यमेकमेव वा माणि
क्यं मौक्तिकं प्रवालं मरकतं पुष्परागो वज्रो नीलो गोमेदकं वैडूर्यमिति नवरत्नानि एकं रत्नमेव वा माणिक्यं अर्कः पलाशः खदिरोपामार्गोऽश्वत्थोदुंबरः
शमी दूर्वाः कुशा इति नव समिधः सर्वेषां पालाशं रक्तमेव वा ३ अथार्चनमाचार्यः प्राङ्मुख उपविश्य समाहितः पुण्याहादि वाचयित्वा कर्मसंकल्प्य
ग्रहवेदिपद्मपीठेषु यथास्थानमुखी ग्रहप्रतिमा स्थापयित्वा दक्षिणावामपार्श्वयोर्धिदेवता प्रत्यधिदेवतेन च मुखी स्थापयेदष्टलपुण्यास्तादि
मितावाहयेदग्निरापः पृथिवी विष्णुरिंद्र इंद्राणी प्रजापतिः सर्पा ब्रह्मा चक्रेमेणग्रहाणामधिदेवता रुद्रो गौरी स्कंदः पुरुषो ब्रह्मा इंद्रो यमः कालश्चि
त्रगुप्तश्च प्रत्यधिदेवता गणपति दुर्गां क्षेत्रपतिं वायुमाकाशमश्विनौ कर्मसाद्गुण्यदेवताः इमाः पराश्च स्याद्भिर्विश्यप्राच्यादिषिद्रादीलोकपाला
न्नेतुरष्टौकाना सादयेत्पुष्पांजलिप्रयोगेणावाहनमंत्रैरावाहनमंतेनोभिः क्रमेणाहिपोतानुपचारान्पयेत् ४ अथावाहनमंत्राः ॥

ग्र०पू० ॥भगवन्नादित्य ग्रहाधिपते काश्यपगोत्र कलिंगदेशेश्वर जपाकुसुमोपमांगद्युते द्विभुज पद्माभयहस्त सिंदूरवर्णांबरमाल्यानुलेपन ज्वलन्माणि

॥११॥ क्यभूषित सर्वांगाभरण भास्वत्तेजोनिधे त्रिलोकप्रकाशक त्रिदेवमयमूर्ते नमस्ते सन्निधत्स्व स्वर्णध्वजपताकोपशोभितेन सप्ताश्वरथवाहनेन मेरुं प्रद

क्षिणीकुर्वन्नागच्छाग्निरुद्राभ्यां सह पद्मकर्णिकायां ताम्रप्र"ता"तिमां प्राङ्मुखीं वर्तुलपीठाधिष्ठितं पूजार्थं त्वामावाहयामि ॥ भगवन्सोमाहिता

धिपते सुधामयशरीर आत्रिगोत्र यमुनादेशेश्वर गोक्षीरधवलांगकांते द्विभुज गदावरदानांकितकर शुक्लांबरमाल्यानुलेपन सर्वांगमुक्ताभि

काभरण रमणीय समस्तलोकाप्यायक देवतास्वाद्यमूर्ते नमस्ते सन्निधत्स्व धवलध्वजपताकोपशोभितेन दशाश्वेताश्वरथवाहनेन मेरुं प्रदक्षिणी

कुर्वन्नागच्छाद्भिरुमयाभ्यां सह पद्माग्नेयदलमध्ये स्फटिकप्रतिमां प्रत्यङ्मुखीं चतुरस्रपीठाधिष्ठितं पूजार्थं त्वामावाहयामि ॥ भगवन्नंगारक

म्याकृते भरद्वाजगोत्र अवंतिदेशेश्वर ज्वालापुंजोपमांगद्युते चतुर्भुज शक्तिशूलगदाखड्गांगधारिन् रक्तांबरमाल्यानुलेपन प्रवालाभरणभूषित

सर्वांगसुंदर लोकदीप्ते नमस्ते सन्निधत्स्व रक्तध्वजपताकोपशोभितेन रक्तमेषरथवाहनेन मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वन्नागच्छ भूमिस्कंदाभ्यां सह पद्म

दक्षिणदलमध्ये रक्तचंदनप्रतिमां दक्षिणामुखीं त्रिकोणपीठाधिष्ठितं पूजा० ॥भगवन्सौम्य सौम्याकृते सर्वज्ञानमय अत्रिगोत्र मगध

देशेश्वर कुंकुमवर्णांगद्युते चतुर्भुज खड्गखेटकगदावरदानांकित पीतांबरमाल्यानुलेपन मरकताभरणालंकृत सर्वांग विबुधवर न शिव

मस्ते सन्निधत्स्व पीतध्वजपताकोपशोभितेन चतुःसिंहरथवाहनेन मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वन्नागच्छ विष्णुपुरुषाभ्यां सह पद्मैशानदलमध्ये ॥११॥

॥सर्पकालाभ्यां सह प[illegible]नैरृत्यदलमध्ये सीसकप्रतिमां दक्षिणामुखीं शूर्पाकारपीठाधिष्ठितं पूजार्थं त्वा० ॥भगवन्केतो कायरूप जैमिनिगोत्र मध्यदेशेश्वर धूम

स्रवर्णप्रतिमामुदङ्मुखीं बाणाकारपीठाधिष्ठितं पूजा० ॥ भगवन्बृहस्पते सर्वदेवताचार्य आंगिरसगोत्र सिंधुदेशेश्वर दीप्तसुवर्णसुदृशांग

दीप्ति चतुर्भुज दंडकमंडल्वक्षसूत्रवरदानांकित पीतांबरमाल्यानुलेपन पुष्परागमयाभरणरमणीय सर्वविद्याधिपते नमस्ते सन्निध पीतध्वजप

ताकोपशोभितेन पीताश्वरथवाहनेन मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वन्नागच्छेंद्रब्रह्माभ्यां सह पद्मोत्तरदलमध्ये सुवर्णप्रतिमामुदङ्मुखीं दीर्घचतुरस्रपीठाधिष्ठि

तं पूजा० ॥भगवन्भार्गव समस्तदैत्यगुरो भार्गवगोत्र भोजकटदेशेश्वर रजतोज्ज्वलकांते चतुर्भुज दंडकमंडल्वक्षसूत्रवरदानांकित शुक्लमाल्यां

बरानुलेपन वज्राभरणभूषित सर्वांग समस्तनीतिशास्त्रनिपुणमलेन नमस्ते सन्निधत्स्व शुक्लध्वजपताकोपशोभितेन शुक्लाश्वसहितेन रथे

न मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वन्नागच्छेंद्राणींद्राभ्यां सह पद्म पूर्वदलमध्ये रजतप्रतिमां प्राङ्मुखीं पंचकोणपीठाधिष्ठितं पूजार्थं० ॥ भगवन्शनैश्चर

सूर्यतनय काश्यपगोत्र सुराष्ट्रदेशेश्वर कज्जलमीनांगकांते चतुर्भुज चापतूणीरकृपाणाभयांकित नीलांबरमाल्यानुलेपन नीलरत्नाभरणा

लंकृत सर्वांग समस्तभुवनभीषण मर्त्यमूर्ते नमस्ते सन्निधत्स्व नीलध्वजपताकोपशोभितेन नीलगृध्ररथवाहनेन मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वन्नागच्छ

प्रजापतियमाभ्यां सह पद्मपश्चिमदलमध्ये कालायसप्रतिमां प्रत्यङ्मुखीं चापाकारपीठाधिष्ठितं पू० ॥ भगवन्राहो हारविसोममर्दन सिंहि

कानंदन पैठीनसिगोत्र बर्बरदेशेश्वर कज्जलमेचकते व्याघ्रवदन चतुर्भुज खड्गचर्मशूलवरांकित कृष्णांबरमाल्यानुलेपन गोमेदकाभरणभू

षित सर्वांग आधैर्यनिधे नमस्ते सन्निधत्स्व कृष्णध्वजपताकोपशोभितेन कृष्णसिंहरथवाहनेन मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वन्नागच्छ निर्ऋत्युदानाभ्यां सहवा

वर्णो ध्व[illegible]ला केतो द्विभुज गदावरदानांकित चित्रांबरमाल्यानुलेपन वैडूर्यमयाभरणभूषित सर्वांग चित्रवर्ण नमस्ते सन्निधत्स्व चित्रध्वजपताकोपशोभिते

न चित्रकपोतवाहनेन मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वन्नागच्छ ब्रह्म ४०

१८०५० यद्यदलमध्ये कोस्यप्रतिमां दक्षिणामुखीं ध्वजाकारपीठाधितिष्ठ पूजार्थं त्वामावाहयामि ५ अथाग्निमुपसमाधायान्वाधानादि कृत्वा सह
॥१२॥ स्रसिद्धैः समिद्भिर्वाज्यतिलैश्च प्रत्येकं शतैकावराभिः सहस्रपराभिराहुतिभिः शक्त्या शक्त्यपेक्षया जुहुयात्प्रधानस्यांशेन पार्श्वदेवतयोस्तद
र्धेनेतरेषां स्वाहान्तैर्नामभिर्होमस्तल्लिंगमंत्रैर्वा सकृत्स्रवेणान्नचरुहोमः पायसेनाप्रभूतत्वे तिलांश्च व्याहृतिभिर्हुत्वा प्राक्स्विष्टकृतोग्र
हाणां घंटादिशब्दैरुपहारानुपहृत्य सपुष्पाणि रत्नानि निवेदयेदभावे सुवर्णपुष्पाणि तान्नमस्कृत्य प्रसीदंतु भवंत इति तान्प्रसाद्य होमं
समापयेत्तस्यादि मंत्रैरिष्टमस्यैते मंत्राः आकृष्णेन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नाप्यायस्व समेतु ते अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत् उद्बुध्यध्वं समनसः सखा
यो बृहस्पते अति यदर्यो अर्हाद् शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यत् शंनो देवीरभिष्टये कयानश्चित्र आभुवत् केतुं कृण्वन्नकेतवे इति ग्रहाणामग्निर्दूतं वृणी
महे कद्रुद्राय इमं मे सोमो अब्रवीत् स्योना पृथिवि विश्ववेदं विष्णुर्विचक्रमे इदं विष्णुर्विचक्रमे हविष्मान्निधेहीन्द्राणीमासु नारिषु प्रजापते न त्वदेतान्यन्य आयंगौः पृ
श्निरक्रमीत् ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्तादित्यधिदेवतानां त्र्यंबकं यजामहे गौरीर्मिमाय सलिलानि तक्षती कुमारश्चित्पितरं वंदमानं सहस्रशीर्षा पु
रुषो अग्ने नय सुपथा राये अस्मान् उदु त्यं जातवेदसं अभि त्वा देवतातये यमाय सोमं सुनुत परेयिवांसं प्रवतो महीरनु पंथां सविता चित्रं चित्राभिर्वि तयंतमस्मै इति प्रत्यधिदेवताना
मातू न इंद्र सुमतं जोवत्रस्य सुत्वा वाम सोम क्षेत्रस्य पतिना वयं ऋणा शं भुमहीनामा विश्वलस्य तसा श्विना वर्तिरस्मदे तिसाद्गुण्यदेवता शिव
नामग्निं दूतो विश्ववस्य स्पीग्निमीळे पुरोहितं यमाय सोमं सुनुत मा षुणः परापरो दुर्मम मुमुग्धि नस्त्वं वायव्यतस्पते त्वं न सोम विश्वतः कद्रुद्राय ॥१२॥

चेतसः इति केचित्पालानां ६ अथयजमानाभिषेको ग्रहवेदेः प्रागुदीच्यां शुभे देशे संमृष्टालंकृते प्राक्प्रवणे चतुष्पादं दीर्घचतुरस्रं सोत्तर
च्छदं पीठं निधाय तत्रोदगयानम्रकान्श्रीरत्नानि पिप्राभ्युखं सामान्यं कर्तारमुपवेश्याचार्यः सहर्त्विग्भिरभिषेककुंभमादाय प्रत्यङ्मुखस्तिष्ठ
न्नौदुंबर्याद्यास्थाखयास्तपल्लवयास हिरण्यपवित्रयासकुशदूर्वापल्लवयांतर्धाय कुंभोदकं पदृशरभिषिंचेद्लिंगाभिर्वारुणीभिः पावमानीभि
रन्याभिश्च शांतिपवित्रलिंगाभिर्ग्रहाभिषेकमंत्रैः सुरास्त्वाभिषिंचंतु सूक्तेन श्रीसूक्तेन मा आपः शिवतमा इति त्रैय नैदेवस्य त्वेति च यजुषा भूर्भुवः स्वरि
ति व्याहृतिभिरेवमभिषिक्तस्याग्रहेशान्दक्षिणां दद्यात् कंचुकेन दूमि हिरण्यं पीतवासः श्वेताश्वः कृष्णगौः कालायसं हस्ती छागो वितही नां त
न हिरण्येन संमितं कुर्यादभावे सर्वेषां हिरण्यमेकमेव वा तुष्टिकरं दद्यादिगुणमाचार्याय चित्वा तेन ब्राह्मणान्भोजयित्वा याति शुभिस्कीर्भ्वा
स्तिविवायेय त्वं बंधुज्ञातिबांधवान् षियदेषग्रहयज्ञः नक्षत्रमनः सर्वपुष्टिकरः सर्वाभीष्टप्रदस्तस्मादेवविस्तवं तान्विशेषतः कुर्यादप्य
विप्रवर्गः शांतिपुष्टिकामो यथोपपत्तिं कुर्यात ७ अथहोमाहरहस्वैस यज्ञोगरूद्दो गृहस्थे देवानिष्टाभीष्टार्थं श्विनोतितत्स्यतहरह श्चैसा
स्त्रागणपतिर्वा स्कंदोवा सूर्यो वा सरस्वती वा गौरी वा गौरीपतिर्वा श्रीर्वा श्रीपतिर्वान्यो वा योभिमतस्तएते यथारुचि समस्ता व्यस्ता वेति ते केचिद्गणपतिमादि
त्यं शक्तिं मृत्युंजयं शिवं नपंचकमेवाहरहर्यजंतेतानक्षकवाग्नोवास्वस्येच्चा स्वहृदयस्थंडिले वा प्रतिमासु वायजेत्प्रतिमास्वस्थाणिकासु मावाहनवि

ग०प०
॥१३॥

सज्जीनभवतः स्वाकृतिपुर्हिशस्तास्के देवतानित्यंस न्निहिताइत्यरिच्छरायो विकल्पः स्थंडिलत्त्रयं भवति धान्निमांशाङ्गुसीसुदर्शुधेनायनेतान्य
उपाङ्गुरवः संभृतसंभारं यजनभवनमत्युहारदेशेस्थिताहस्ततालत्रयेण प्रसर्पेत्तु यम्नतायिम्नताश्रुधिसंस्थिताः ॥ येभूतानिविघ्नकर्तारस्तेगच्छ ग
दं तुशिवाज्ञयातिविघ्नात्तुद्दारस्य प्रविश्य यथोमाता मधुमर्त्ययन्नतपयपवापित्रविश्वेदेवायस्वइतिजपित्वा शुनासासनप्रथिव्यत्वया धृतालो
कादेवित्वंविष्णुना धृता ॥ त्वंचधारयमांदेविपवित्रंकुरुचासनमित्युपविश्याथतप्राणःकर्मसंकल्प्यशुचिरांस्वादिपात्रंसपवित्रमद्भिःपूणवनसूर्यथि
वागंधाक्षतपुष्पाणिप्रक्षिप्यसावित्र्याभिमंत्र्यतीर्थान्यावाह्याभ्यर्च्य पवित्रपुष्पाणिस्तदुदकेनापोहिष्ठीयाभिरात्मानमायतनं यज्ञनागानिवा पा
भ्युक्ष्यत्कियांगारुकगंधादिभिरभ्यर्च्यतेनोदकेनाबर्थान्कुर्वंस्तनमंतनाम्नालिंगमंत्रेणवाक्रमेणपवारान्दद्यात्पुष्पादकेनपाद्यादिकमर्घ्यं न
स्यात्रांतरेणदद्यात्कगंधाक्षतकुसुमंदद्यादावाहनमासनंपाद्यमर्घ्यमाचमनीयंस्नानमाचमनीयंमुपवीतमाचमनीयंगंधपुष्पधूपदीप
नैवेद्यपानार्थंजलमुत्तराचमनीयंमुखवासंस्तोत्रप्रणामप्रदक्षिणाविसर्जनांगं अथमंत्राः गणानांत्वागणपतिंहवामहइतिगणपतेः
कुमारश्चिपितरंवंदमानमितिस्कंदस्याकृष्णेनरजसावर्तमानइत्यादित्यस्यपावकानःसरस्वतीतिसरस्वत्याजातवेदसेसुनवामसोम शिव
मितिशक्तेस्त्र्यंबकंयजामहइतिरुद्रस्यगंधद्वारांमितिश्रियस्सूर्यंविष्णुर्विचक्रमइतिविष्णोरेवंषोडशमातुपवारान्योरूपेणैवस्सक्तेनपत्त्यनेस ॥१३

वैवेवप्रयुंजतेन्येसावित्र्यावाजातवेदस्यावाप्राजापत्यया वा व्याहृतिभिर्वाप्रणवेनैववाकुर्वीतस एषदेवयज्ञोहरहर्गोदानसंमिश्रितःसर्वाभी
ष्टप्रदःस्वर्ग्योपवर्ग्यश्चतस्मादेनमहरहःकुर्वीततत्तमन्नंवैश्वदेवंकुर्यात्तशेषेणपृथगन्नेनैववाकुर्वीत्तन्नास्यशेषेणवैश्वदेवंकुर्यात् ८ अथास्य
शेषेणगृहदेवतानांबलिंहरेत्पितामहायप्रजापतयेरुद्रायाथगृहदेवायांदिशिप्रतिदिशंसनवग्रहायेंद्रायबलभद्रायायमधिष्ठुभ्यांस्कंदरु
णाभ्यांसोमसूर्याभ्यामश्विभ्यांवसुभ्योनक्षत्रेभ्यश्चमध्येवास्तोष्पतयेब्रह्मणेथशागारदिशिमित्रमूलसिध्येश्रियेकालेवरुणायादधानेजु
श्विभ्यांदृषदुपलयोर्द्यावापृथिवीभ्यांमुसलउलूखलयोरथनिष्क्रम्यश्वमाचपअमित्यश्वचांडालपतितभूतवायसेभ्योन्नंक्षितिकिरेदेवमन्नादा १४
प्रवरांनिदिवानक्तंबलिमिछंतोविदुरस्यप्रधाम्नेभ्योबलिंपुष्टिकामोहराम्यमयिपुष्टिंपुष्टिपतिर्दधात्वितिरात्रावेवन्नक्तंबलिमितिब्रूयास्यप्र
क्षालितपात्रपाणिराचम्यगृहंप्रवेशछंतांपृथिवीशिवमंतरिक्षंद्यौनोदिव्यभयंनोअस्तु ॥ शिवादिशःप्रदिशउद्दिशानआपाविद्युतःपरिपां
तुविश्वतइतिजपित्वान्यानिवस्वस्त्ययनानित्तनाम्नुष्यथयज्ञशेषंभुंजीत ९ अथभोजनविधिराद्रपादपाणिराचांतःपवित्रपाणिःशुचौदेशे
प्राङ्मुखःप्रत्यङ्मुखोवोपविश्यचतुरस्रमंडलेपात्रस्थमन्नंप्रणवव्याहृतिपूर्वयासावित्र्याभ्युक्ष्यस्वाहापितामधापितादित्यभिमंत्र्यसत्यंत्वर्तेनपरि
षिंचामीतिरात्रावथदक्षिणतोभुविभूपतयेभुवनपतयेभूतानांपतयइतिनमांतःप्राङ्संख्यावलीन्निकीर्यममादितास्ततापस्तरणमसी

दत्तापरिषिंचइतोत्वासत्येनपरिषिंचामीतिः

ग॰प॰ स्यपोशानं प्राश्य सव्येन पाणिना पात्रमालभ्य तर्जनी मध्यमांगुष्ठे आणाय मध्यमानामिकांगुष्ठैरपानाय कनिष्ठिकानामिकांगुष्ठे व्या
४ व्यानाय कनिष्ठिकातर्जन्यंगुष्ठैरुदानाय सर्वांगुलिभिः समानाय च मुखे जुहुयात् सर्वाभिरेव वा सर्वेभ्यो जुहुयात् ऽखंवाग्यतो भुक्त्वामृतापिधा
नमसीत्यपिधानं प्राश्य शेषं भूमौ निधाय पादौ प्रक्षाल्याचम्य शुद्धो भवति ... सर्व मानुषे अति । १० । संध्याकालमु
ते सायं संध्या मुक्त्वा स्य होमं वैश्वदेवं गृह बल्यतिथ्यर्चनानि कृत्वा यदि दिवा कृतकर्माण्युक्तानि यावत् प्रहरया मिन्या सावकाशे सर्वा पि
सोरेवर्तयित्वा कुर्यात् कृष्णपक्षे वा पर्वद्वयादितिथिषु अष्टमी चतुर्दशी भानुवारे श्राद्धदिने सूर्यादिनेषु वर्जयित्वा रात्रिपुनियमेनामासे
परिरतो लघु भोजनं कृत्वा पत्न्यादिसतांबूलादि सेवनं कृत्वा संध्याया शून्यालये श्मशाने चैकवृक्षे चतुष्पथे शिवमातृकायक्षनागस्कंदभैरवा
द्यपदेव गृहेषु धान्यगोदेवविप्राग्निगुरूणामुपरिष्टाच्च स्त्रीभिः शुचिराद्रवस्त्र पादेन नग्नः शयनं न कुर्यात् रात्रीयं व्यदापत्नी तिस्रः कन्यापित्रा
प्राक्शिराः दक्षिणतः शिरो वा इष्टदेवतां नत्वा स्मरणं च कृत्वा वेणवं दंडमुदपात्रं शयनसमीपे निधाय वक्ष्यमाण पादः शयनं कुर्यात् प्रदोष
परयामौ विद्यया तिकम्याथ प्रभाते इष्टदेवतां मनसा नत्वा नदेहः कृत्यं स्मृत्वा धर्मशास्त्रोक्तविधिना मूत्रपुरीषोत्सर्गादि कुर्यात् । ११ । गो शिव १४
अथश्राद्धानि तान्यष्टौ पार्वणं पूर्ववृद्धिरहश्च्या मन्वष्टकां मासि मासि काम्यमाभ्युदयिकमेकोद्दिष्टं वेति पार्वणं त्वमावास्यायां भवं पार्वणं

तदाहिताग्निः पिंडपितृ... कृत्वा ... हेरास्वनाहिताग्ने स ... यज्ञ यावाहिताधानादथ पार्वणं ब्राह्मणपद्धे
वाद्याद्धारम्नीतं पुनः पितृयज्ञ आमेक्ष्णपानुपहरणात् पुनः पार्वणमात्रं क्षिप्रं तथाभयशेषं क्रमेण समापयेदेषव्यतिषंगस्तमिममुदाहरिष्या ग्रा॰
मः पितृयज्ञ पराह्णे अग्निमुपसमाधाय तस्यैकमुल्मुकं प्राग्दक्षिणा प्रणयेद्य रूपाणि प्रतिमुंचमाना असुराः संतः स्वधयाचरंति परापुरोनिपुरो
ये भरंत्यग्निष्टाल्लोकात्प्रणुदात्वस्मादिति सोऽग्निरतिप्रणीतो भवति परेवोपसमाधायाग्नेः प्राग्दक्षिणाग्रैः कर्दभैः परिस्तृणीयात् तस्य कमोपि
दग्धाग्दक्षिणाग्रमयेद् यथोपासनाग्नेः प्रागुदगग्रस्यागुदगग्रा प्राग्दक्षिणाग्रान्दर्भानास्तीर्य तत्रैकैकशः पात्राणि पुनः किं च स्थालीं शूर्पं स्फ्यमुलूख
लं मुसलं स्रुवं कृष्णाजिनं सकृदाच्छिन्नं मेक्षणं कमंडलुमिति दक्षिणतो व्रीहि कृतं भवति शूर्पे स्थालीं प्रगृह्य दक्षिणतः शकटमारुह्य
स्थालीं व्रीहिभिः पूरयित्वा शूर्पे निमृज्य शूर्पपतितान् शकटं प्राश्य स्थाली ... कृष्णाजिने उलूखलं कृत्वा पत्न्यवहन्याद्विवेवमवहतान् कृष्णप्रक्षाल्यो
पासनं पर्यग्निं कृत्वा प्रणीतास्फ्येन प्राग्दक्षिणायतां लेखां महे पतापस्मारक्षांसि वरिषदः स्युमुल्लिख्यता मम्युक्ष्य सकृदाच्छिन्नं बर्हिषा वास्ती
र्यविलीनमुद्धृतमाज्यं दक्षिणतो निधाय स्रुवेण स्थालीपाकमभिघार्योदग्नुद्वास्य प्रत्यगाति प्रणीता दासाद्य दक्षिणत आंजनाभ्यंजनकशि
पूपबर्हणानि नैतदेतं पिंडपितृयज्ञस्य कृत्वा पार्वणमारभेत । १२ । अथहविर्हीनं ब्राह्मणं दैवहोत्री निम्य एकैकं वोभयत्र शक्तौ वैकैकस्यानेका
गा

चांकाद्धेनिमंत्रितान्स्नातान्स्वागतेनाभिपूज्यप्राच्यांशुचौगृहाजिरेगोमयेनोपलिप्तेचतुरस्रमुत्तरंवर्तुलंदक्षिणांमंडलद्वयमुल्लिख्यप्रागग्रान्
दर्भान्नास्तीर्यवामुत्तरेणास्यदक्षिणाग्रांश्चसतिलानुत्तरेऽभ्यर्च्यब्राह्मणान्यथार्हंयथावयःपित्र्ययथाकनीयउभयत्रदक्षिणेनविनिवे
श्याथप्रत्यङ्मुखउत्तरमंडलेदैवेविनियुक्तयोर्विप्रयोरभिसापाद्यंदत्वाशुद्धेनभसोदव्याप्यारान्प्रक्षाल्यदक्षिणेनतेषांप्राचीनावीतीनिकृत्यभिसाप
द्यंदत्वातथैवप्रक्षाल्यरथतानुदङ्मुखान्वातनुदिग्रूपाभ्यायन्पाणिभृत्तदक्षिणावपाउपलिप्तगृहदेवेप्राङ्मुखानुदगपवर्गेदक्षिणात
पित्र्येउदङ्मुखान्प्रागपवर्गानुपवेश्यावीतोयज्ञोपवीतीप्राचानायम्यकर्मसंकल्प्यदेवसर्पमुपचारमुदङ्मुखौयज्ञोपवीतीत्रदक्षिणामुखः
पित्र्यत्रादक्षिणामुखःप्राचीनावीतीप्रसव्यमथतिलहस्तेअपहताअसुरारक्षांसिपिशाचायेक्षयंतिपृथिवीमनु।अन्यत्रेतोगच्छंतुयत्रैतेषांग
तंमनइतिसवितिलैरवकीर्यरीरत्नाभवरउदासइतिद्विपित्रोदक्षिभिसान्नान्यमुख्यंगयोजनादेवस्वार्दिरूपाभिलन्ध्यातोथप्रथमं
देवब्राह्मणहस्तयोरपोदत्वायुग्मान्दर्भान्प्रागग्रान्दर्भानिष्वपादद्वानीमिदमासनमित्येककस्यासनदक्षिणतःप्रदायपादद्याद्देवसर्वापर
रर्घार्थंतयोरपोदद्यादथास्युक्षितयोर्यज्ञियंप्रागग्रान्दर्भानास्तीर्यतेषुन्यविकलंपात्रमासाद्यात्तानयितातस्मिन्नागयरस्युमोत्तिर्हि
तेऽपआसिच्यशन्नोदेव्यानुमंत्र्ययवोऽसिधान्यराजोवारुणोमधुसंयुतः।निर्णोदःसर्वपापानांपवित्रमृषिभिःस्मृतमितियवानोप्यगंधादि शिव ॥१५॥

दनिदक्षिणतोदेवपात्रेसंपन्नमित्यभिमृश्ययवहस्तोविश्वान्देवानावाहयिष्यामीत्युक्त्वातोभ्याममावाहयेत्युक्तोविश्वेदेवासआगततिपाद
रिमूर्धीतेसव्यसंरुक्तयोर्यवानवकीर्याआगच्छंतुमहाभागाविश्वेदेवामहाबलाः।येअत्रविहिताःश्राद्धेसावधानाभवंतुतइत्युपस्थायत्वाह
र्घ्यइत्यर्घ्यमृण्मयाःसक्तान्निवद्याथप्रत्यक्प्रथममन्याअपोदत्वार्घ्यार्घमादायदेवोऽर्घ्यमितिदत्वायादिव्याआपःपयसासंबभूवुर्याअंतरिक्ष्या
उतपार्थिवीर्याःहिरण्यवर्णायज्ञियास्तानआपःशंस्योनाभवंत्वितिसनुमंत्र्यद्वितीयस्यावशेषंदत्वानुमृज्यगंधपुष्पधूपदीपानुभयोर्दद्यादिति
छादनंदद्यादथान्नेनविधेःसंपूर्णतांवाचयित्वापित्र्यंनायानुज्ञातःप्राचीनावीतीप्राग्दक्षिणामुखःपित्र्यर्चनंकुर्यात् १३ पितरःपितामहाःप्रपित
महाइतित्रयस्तेषांपात्रत्रयंकमकवद्वाकुर्वन्नदर्शांकुर्यादपात्रस्वाद्मूलिक्ष्णुनानयुग्मान्दक्षिणाग्रान्नामनाम्नापित्रभिरस्नासनमित्यमा
 सनेषुमन्यत्रादर्भैकुक्षप्रपादनिमपस्तुवमायुक्ष्यदक्षिणाग्रान्नास्तीर्यत्रीणितेजसाश्मन्मयमन्ययानिपात्राण्यसावतएकद्रव्याणिवान्यविलू
निप्रागपवर्गनिधायात्तानानिकन्तोलवयुग्मदर्भानहितिवपआसिच्यत्रीण्यपिसकृत्स्नातोदेवीरित्यनुमंत्र्यतिलोऽसिसोमदेवत्योगोसवदेवनिर्मितः
प्रत्नवद्भिःप्रत्तःस्वधयापितॄनिमांल्लोकान्प्रीणयाहिनःस्वधानमइतिपृथकपृथक्तृष्णुतिलानोप्यगंधादीनिदक्षिणतोपित्रपात्रंसंपन्नमित्यवला
तानिपृथगिलिंग्यमभिमृश्यतिलयवहस्तोपथाकांगपित्ःपितामहाप्रपितामहानावाहयिष्यामीत्युक्त्वोतेरावाहयस्वेत्युक्तोपधारिपादांतदक्षिणाग
संकमकंकस्मिन्नुशंतस्त्वानिधीमहीतितिलानवकीर्यायंतुनःपितरःसोम्यासइत्युपस्थायोपवीतीस्वधार्घ्यमितिपूर्वमर्घ्यनिवद्यान्योऽपोदत्वासंशापमर्घ्य

गृ॰प॰ ॥२६॥ मादायदक्षिणेनपाणिनासव्योपगृहीतेनपितारदंतेर्घ्यंपितामहेदंतेर्घ्यंप्रपितामहेदंतेर्घ्यमितिपितृतीर्थेनदत्वाप्रत्येकंयादिव्याइत्यनुमंत्रयेत्
भयत्रैकैकब्राह्मणपृष्ठेद्वेसर्वेमघ्यमेकस्मैदद्यादितिछंदोग्यपितृत्वास्यवदद्यादथैकस्यानेकपक्षेयावंतएकैकस्यतभ्यस्तेभ्यएकैकपात्रेणतत्रस्यात्रंस
कल्पितंद्यार्घ्यमेकैकतावद्वाविभज्यहद्यात्तत्रप्रत्येकंपात्राणिकुर्यादथेतरार्घ्यशेषाणोद्यापात्रार्घ्यशेषानिनीयताभिरद्भिःपुत्रकामोमुखमनक्तिमंत्र
वर्जंशेषोर्घ्यंपितृभ्यःस्थानमसीतिनिधायप्रपितामहार्घ्यपात्रेणपिधायान्युब्जंवातत्कुर्यादथप्राचीनावीतीगंधाद्याच्छादनांतंदत्वार्चनविधिः
संपूर्णतांवाचयेदेवमेतत्सार्वधास्यकृत्वापुनरनंतरंपिंडपितृयज्ञंकुर्यात् १४ अथस्थालीपाकादन्नमुद्धृत्यघृतेनाक्तमग्नौकरिष्यामीतिप्र
श्नःक्रियतामित्युक्तोनुज्ञातःपरिस्तीर्याग्निमुपसमाधायमेक्षणेनावदायावदानसंपदाजुहुयात्सोमायपितृमतेस्वधानमोग्नयेकव्यवाहनायस्वधा
नमइतिस्वाहाकारेणवाग्निंपूर्वमग्नौयज्ञोपवीतीमेक्षणमनुप्रहरेदित्येतावत्पिंडपितृयज्ञस्याथपुनःपार्वणस्यभोजनार्थायपुदेववत्सरसेमंडलेपिचवृत्ता
निगोमयेनोपलिप्यैवसयवान्वातिलानदर्भानास्तीर्यन्यास्यतेषुदेवमुखानिपितृराजतान्यथवातत्तपत्राणितेनप्रसानिदर्भपात्राणिनिधायाद्भिनोप
स्तीर्याग्नाभिघारितस्थेपितृपात्रान्नेषुहुतशेषंदत्वादर्भैःपात्राण्युपर्यधस्थाभिरद्भिर्यथादेवन्नंसाविच्यात्पृथ्वीतेपात्रंपृथिवीतेपात्रं
द्यौरपिधानंब्राह्मणस्यमुखेअमृतेअमृतंजुहोमिब्राह्मणानांत्वाप्राणापानयोर्जुहोम्यक्षितमसिमैषांक्षेष्ठाअमुत्रामुष्मिंल्लोकइत्यभिमंत्र्यदेवविष्णु श्रिप
र्विचक्रमेइतिब्राह्मणपाण्यंगुष्ठेविनिवेश्यअहव्यंरक्षस्वेतिनिवेश्ययवोदकमादायविश्वेदेवाइदमन्नंहविरयंब्राह्मणआहवनीयार्थेइयंभूमि ॥१८॥

र्गयायंभोक्तागदाधरइदमन्नंब्रह्मेदंसुवर्णपात्रेस्थमक्षय्यमस्त्वित्युक्त्वाविश्वेभ्योदेवेभ्यइदमन्नममनरूपंपरिविष्टंपरिवेक्ष्यमाणंचान्नदेवेभ्यःस्वा
हेत्युक्त्वाउच्छिष्टीतीयपितृत्वाप्रदेवासादिव्यमादशश्लोकस्तुपस्मापाथपितृभ्यप्राचीनावीतीराजतस्वधाशब्दविशेषेणनयथालिंगमुद्दिश्ययेचहपितरस्तुपलक्ष
यथापवीत्यन्नमपुंमधुमर्षंवाभिरस्यमप्रणवव्याहृतिंसावित्रींमधुमतीचजपित्वामध्वितिचत्रिरुक्त्वापितृननुस्मरन्योपाशनंप्रदत्त्येब्राह्मणान्यथासुखं
ना जुषध्वमितिभोजनायानिमंत्रयेत्जपेत्पुरुषसूक्तंपावमानीःपित्र्याणिनिश्रावयेदथतृप्तान्ज्ञात्वामधुमतीरक्षन्नमीमदंतेतिचश्रावयित्वासंपन्नंस्वस्था
सुसंपन्नमित्युक्तोभुक्तशेषात्सर्ववाणिकमन्नंपिंडार्थंप्रकीर्णार्थंचपृथक्कृत्वाशेषंनिवेद्यानुमतेगंडूषंदत्वातेष्वनाचांतेषुवातत्कर्मशेषार्थं
डाग्निपूर्णीपात्रधनाचांतेषुनिपूर्णीपादंकौतानन्नमंप्रकीर्येथाचांतेषुनिपरणामनुमंत्रकिरेन्नपूर्वविपरण्यास्किरेत् १५ अथपिंडार्थमुद्धृतमन्नस्थ
ल्यांपाकेनसंमिश्र्यप्राचीनावीतीसकृदाच्छिन्नान्कुशान्पार्थक्त्रिषुपिंडदध्याधुपागदक्षिणाग्रंशुंधंतांपितरःशुंधंतांपितामहाःशुंधंतांप्रपिता
महाइतिपितृवीर्येतिलोदकंनिनीयतेषुपिंडानिशाद्दिश्यप्तत्रयेवत्वाममन्त्रानुजन्भ्यस्वेतिपराचीनेनपाणिनायथालिंगंदत्वातानत्रपितरोमाद
यध्वंयथाभागमावृषायध्वमितिसकृदनुमंत्र्यसव्यावृत्यात्वादनुरवायथाशक्त्यातप्राणःप्रत्यावृत्यामीमदंतपितरोयथाभागमावृ
षायीषतेतित्रिरुपुचसंन्यशेषमाधायपूर्ववनुनस्तिलांबुपिंडोतपुनिनीयसास्वधास्थेत्साशनवपेतियथालिंगंपिंडेषुधनंजनेदत्वावासांस
धारदेशामर्ख्याक्त्वावाचयपरस्वहत्त्वोमिमंतद्वःपितरोवासोमानोतान्यपितरोयुड्धंभितयेनावाधास्पृटिभिरभ्यर्चप्रांजलिरितिअन्नमोवःपित

गृ० परि० रइषेनमोवः पितरऊर्जेनमोवः पितरः शुष्मायनमोवः पितरोघोरायनमोवः पितरोजीवायनमोवः पितरोरसाय स्वधावः पितरोनमोवः
पितरोनमएतापुष्मान्पितरइमाअस्माकंजीवावोजीवंतः स्यामेतिमनोन्वाहुवामहे इतिचतसृभिरुपस्थायाथपिंडस्थान्पितॄन्स्वाह
॥१७॥ येस्मिन्नतपितरः सोम्यासोगंभीरेभिः पथिभिः पूर्विणेभिः दत्वास्मभ्यं द्रविणेह भद्रं रयिं च नः सर्ववीरं नियच्छतेत्यनेन मंत्रेणोपासनाग्नि
प्रस्तत्यं यदंतरिक्षं पृथिवीमुतद्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम अग्निर्मा तस्मादेनसः प्रमुंचतु करोतु मामनेनसमिति तत्पिंडाथपिंडान्नमस्त्यं
मध्यमं वीरं मे दत्त पितर इत्याद्याधत्त पितरो गर्भं कुमारं पुष्करस्रजं यथा यमरपा असदिति पुत्रकामः पत्नी प्राशयेन्नेतदकृतश्राद्धेषु कुर्यात् द
प्सितरावतिश्रवणीतानो कुर्युः कुर्याद्देवे ब्राह्मणपायदेद्यारयययत्तपात्राणि द्विवृत्तस्डेदुइक्कवातृणं द्वितीयं कुर्याद्देवपिंडयन्नेसमाप्यैश्राद्धहृशेषंसमो
पयेत् ॥ ९ अथब्राह्मणानावमय्य यत्तावंवर्षीष्टयसुहूतंतद्ब्राकिरान्नमंभसापरिप्लाव्य उच्छिष्टांतेषुदर्भानास्तीर्य दक्षिणाग्रान्प्रकीर्यतेषुप्रयभि
दग्धायेअग्निदग्धामध्यदिवद्वतततदन्नंप्रकीर्य येअग्निदग्धाःकुलेजाताः भूम्यादत्तेनतृप्यंतुतृप्तायांतुपरांगतिमितितिलांबु
निनीयोपवीतस्वाचामेदथब्राह्मणहस्तेषुपात्रदर्भांश्चदत्वायवाक्षितलांश्चावधायपुनःस्पोदधीरेषाहस्तशुद्धिरथब्राह्मणानभिवाद्यास्त्वितीत
र्पतामितिगोत्रहईद्विंवाचयित्वापात्राधिवाल्पिलाद्देवान्पितृन्यथालिंगमामंत्र्यस्वस्तीतिब्रूतसपोदद्यादथदैवेदत्तंदेवानामक्षय्यमस्त्व शिव
तिब्रूतेतिदध्यम्यवांबुदत्वापित्र्यप्राचीनावीतीदत्तंश्राद्धंपितॄणामक्षय्यमस्त्वितिब्रूतेतियथालिंगंतिलांबुदत्वान्युब्जपात्रंविसृज्योपवीतीब्राह्मण ॥१७॥

भ्योमुखवासतांबूलादिदक्षिणांदद्यात्तान्यादाभ्यंगादिभिःप्रयोक्तिमिश्चपरितोषकर्मणाःसंपूर्णतांवाचयित्वौस्वधोच्यतामितिवातस्त्वोपि
तृपूर्वंविसर्जेत्तेषांस्वधास्तस्वधेतिवाब्रूवंतउत्तिष्ठसुरथानिपस्त्वोहृशंसंसमुद्रोधाप्तस्तान्यास्थितत्रशांतिरस्त्वित्यादिभिरुदककधारामासिंचेद्दक्षिणा
मुखःप्रोज्झत्क्रोसिंचन्दातारोनोभिवर्धंतांवेदाःसंततिरेवच श्रद्धाचनोमाव्यगमद्बहुदेयंचनोस्त्विरयेननवरान्याचेतेषपार्वणाकल्पेणवास्यपिंडपूजु
नेत्पिपितिषंगएवमेतान्वष्टकापूर्वेद्युर्ब्रह्ममासिश्राद्धानिनयंदेसाहितेषुपिंडयज्ञकल्पइति तत्रपूर्वेद्युरेकैतत्रस्थाहोममंत्राणामन्येप्युहलुप्ताहिताग्निःपार्वण
नेपिंडयज्ञकल्पासावादभ्यनुज्ञायांब्राह्मणानांपाठ्यांजुहोमीत्युक्तरोपणोवोच्छिष्टांतेपिंडान्निपणीयादथब्राह्मणानाचांतनातेनाभ्यर्च्यभोज
नयेदन्नाद्युद्धृत्यसर्पिषाभ्यज्यकोब्राह्मणपाणिषुदक्षिणाग्रान्दर्भानेतर्धायमक्षयान्नपाणिवात्ताभ्यामेवमंत्राभ्यांहुत्वाऽऽदुतीजुहोमितिस
वेषुपाणिगृहेवेकैकान्नंचभक्षणानुग्रहरणंयदिपाणिनाकुर्यात्तस्येयनावृद्धानंसंपादयेदथभुक्तशेषेणोच्छिष्टांतेपिंडान्निपणीयादन्नहोमेनत
मेयानिसमानमन्यद्वैपस्याद्विकर्णिमासिश्राद्धेयंयादर्पवर्गीस्यात्तदावत्सावर्णितेनविकल्पतेकाम्येनेक्रियतेतदापार्वणंमासिश्राद्धंवेतनैवध
ष्मतः ॥ १० अथाभ्युदयिकेनांदीमुखाःपितरएकेकादशयुग्मायुग्मब्राह्मणाअमूलादक्षिणःप्रदक्षिणमुपचारोयवैस्तिलार्थःप्राङ्मुखोयज्ञोपवी
तीकुर्यादर्भदर्भानांतस्थानेदक्षिणोदद्याद्देवपात्राणिप्राङ्मुखानिकुर्यात्विश्वेदेवासआगतसबूदेवनिमित्तेः प्रत्नवद्भिःप्रत्तःपुष्यानांदीमु
खाःपितरःइदंवोर्घ्यमितितेननमास्तोकान्त्रीणायाहिनःस्वाहेतियवावपनंनांदीमुखाःपितरःप्रीयंतामितियथालिंगंसकृदर्घ्यंनिवेद्यनांदीमुखाः

ति

अ॰प॰ ॥१९॥ पितरइदं वोर्घ्यमिमेस्वेकं विसृज्य दत्त्वानुमंत्रणं द्विर्द्विरभिधारितं धारां अग्नये कव्यवाहनाय स्वाहा सोमाय पितृमते स्वाहेति पाणिषु वा हुत्वा हुतशेषं पृ
पात्रेष्वेवाय तानरइति पंच मधुमतीः श्राव्यन्नमीमदंतेति श्रावयेत् नावांतेषु भुक्तवत्सु आचांतेषु यानुलिप्य प्राग्ग्रान्दर्भानास्तीर्य तेषु पृथक् दद्यात् शेषमन्नेण
युक्त्वा शायथ्यौ कैकस्मै दद्यात् पिंडोदकं हविर्भिर्यामंत्रेणानां दीक्षुरेभ्यः पितृभ्यः स्वाहेति यथालिंगं गमनं दक्षिणानुमंत्रणादीक्षु निनयेत् पिंडाइत्यन्यस
क्षिप्तिद्ध्यानयाति देवम तत्र ब्रह्मा ओं आसंपन्नमिति विसर्जनं ततो दत्तसंबनादि शुष्पापसंस्कारे धान्याधेयादिषु श्रौते सुवृत्ते पुनः क्रियतेमह
त्सु पूर्वेद्युः स्वदह्रस्वप्नुपृष्ठतः दिद्रुमेकेमातृणां पूर्वमथ पितृणां ततो मातामहानामिति त्रिसत्यमिच्छंति तस्माज्जीवपितो सुतसंस्कारे पुमात्म
कुर्व नामहेयोः कुर्यात्जिस्यांडीवत्या मातामहस्य कुर्यान्मातामहस्याप्त ॥१८॥ ॥ इत्याश्वलायनगृह्यपरिशिष्टे द्वितीयोध्यायः॥ ॐ॥ प
॥ अथ पितृमेधः संस्थिते दक्षिणपूर्वस्यां दक्षिणापरस्यां वा प्राग्दक्षिणायतं दक्षिणाप्रवणं कायावेनुद्धाहुकः पुरुषमात्रं व्यामव्यामा
त्रं किष्कीवितस्तिमात्रं स्वातं खनयेयुः तिलजाकांश्चबुद्धलौषधिकं यवसवत आपः प्रस्यंदेरन्नेतद्दाहनस्य लक्षणं श्मशानस्य कंटकिक्षीरिणस्तु
समूलान्परिखायोद्धासयेत् अपामार्गः शाखसित्त्वकः परिख्याधायसुतः केशश्मश्रुलोमनखान्यरिहारयेयुः कर्ताक्षुल्लप्रेत स्याप्त्मनस्त्वच्छलप
वाचां शुद्धि माषाद्यपेतं स्नापयित्वा नवदेनानुलिप्य नलदमालांड पामालां वा सुप्रतिमुच्य मलतो हतवासः पादमात्रमवच्छिद्य शेषेण प्रच्छाद
णणग्रिणिरसमाविः पारमाक्षारयेयुः परिधानीयवान्यदधरवस्त्रं कृतसिंग्रक्षीयास्थनां दिशोमप्रेतोग्निं नयंति प्रभृतं बहिरिराज्यं संस्र शिव ॥१९॥

संस्कृवंति कांतं कृष्णाजिनं वनयेयुरन्वंचं प्रेतमयुजो मिथुनाः प्रवयसः शिबिकया वा बालकंधेन वा तं नंवो माल्या मुक्तशिखा अधोनिवीता ज्येष्ठप्रथम
कनिष्ठज्यायांसो युः आप्यकर्तृत्वात् प्राचीनावीती जितस्यामुष्यस्वर्गप्राप्त्यर्थं पितृमेधं करिष्यामीति संकल्प्य कर्मैतद्दक्षिणां दिशं गमयेदूर्तंखातोद
कं पूर्वयत्तानेनादकेनान्यादकेन वा शमीशाखयाद्भिः प्रसव्यमादहनं परिव्रजन्प्रोक्षेदपेतवीतविचसर्पतात इति खातादुत्तरतः पश्चिमतोग्निं निद
नाप्रेतं नंत्रमवाति धमति १ अथाग्निरुत्तरतश्यामसेनापः प्रणीयरवाते हिरण्यशकलमवधायति लानवकिरेत्कुशलक्ष्मिर्नंतिधिनोति तस्मिन्बर्हिरास्तीर्य कृष्णाजिनेनोत्त
रलोमप्रेतमग्निमुत्तरेणाहृत्वा दक्षिणाशिरसं चितौ संवेशयति तमुत्तरेणपत्नीता मुखापयेदुदीर्ष्वनार्यभि जीवलोकमित्युत्थाप्य तस्य सह
शीर्षण्यानि हिरण्यशकलैरपिधाय घृतसिक्तांस्तिलांन्वर्ह्मिन्शरीरे विकीर्यमग्नेनमसंपाविलिहत्प्रति पूर्णपात्रमनुमंत्र्य तरसीमाश्मुष्ट्रे यौता
नोपस्थाय सव्येजान्वाच्य जुहुयात् अग्नये स्वाहा कामाय स्वाहा लोकाय स्वाहानुमतये स्वाहा पंचमीमुरसि प्रेतस्यास्माद्वैत्वमजायथायं त्वदधिजायतां देव
नोऽस्वर्गाय लोकाय स्वाहेति सिंचयेत दग्निमंबधूत्वं तिक्रव्यादं परिवीतं दहेति कर्ताशिरसि सराग्निं दद्यात्तं ज्वलयेयुरथैनं दह्यमानमनुमंत्रयेत
अहिब्रह्मा पार्थिवः पूर्येभिरिति पंचानां तृतीयामुख्यरेनमनुनविदहामग्निश्शानइति षट् पूषा वेतश्च्यावयतु प्रविद्वानिति वतस्त्र उपस
भ्प॰ र्पमातरं भूमिनमस्यः सोम एकेभ्य पवतइति पंचो रूपास्तं अवसृजन्त परेहु उद्वत्कु विवित्तिनेकाससर्वविदाह्यमानः सहैव धूमेन स्वर्गं लोकमेतीतिविज्ञायते आ
हिताग्निनादाहिताग्नेः स्नान्तस्याग्निसमंत्तकायाः कपालजनान्येषां लौकिकेन वा व्याहृतिहोमसंस्कृतेन वा संस्कृतानां लौकिकेनेत्याग्निव

ग॰प॰ ॥१९॥ र्णकपालाक्षि स्मकरीषादिज्ञाग्निः कपालतोयथार्थमंत्रवत्तूष्णीमसंस्कृतानां २ अथकृतोकुंभमयांपूर्वेदक्षिणेपंक्तोनिधायसपिंडाबुयातः पश्चाद्
कृतां छिद्ररहितां श्लयोनवारकुंभे सुरकधारयाभिंपरिकृत्यपरिषिच्यतमन्त्रपराहस्येदथमेजीवाविमतेएवंवत्रतिसिजपिलासव्यावृत्ताप्रतन्लेदक्षमा
पायत्रोदकम स्वहृद्गवतितत्राप्यसकृल्लिमज्यस्नुत्वातीस्पृष्टयानाति स्थूलस्तुपलंल्वापथिलादक्षिणाग्रेषु दर्भेषु निधायकाश्यपगोत्रदेवदत्तप्रेतके
कस्तुस्कोज्ञातिलोदकंतस्मिल्लुपले स्वकस्त्रिय एवैकोदकाः अथांतरीयवासांसि परिदध्युः क्लिन्नानिसकृत्वनिष्पीड्योदकृदशानिविसृज्यतथैवा
सीतानक्षत्रदर्शनादादित्यवावीतरस्मागारंव्रजेयुः कनिष्ठप्रथमाज्येष्ठजघन्यांप्राप्यगेहद्वारंव्रत्तज्ञपागन्योदूर्वामिंगोमयमक्षतांस्तिलान पः पश्चा
दं स्पृष्ट्वाग्निंनिंवपत्राणिविदश्यानमेयुर्नेतस्यांराज्याममलं पवरक्रीतेनलब्धेनवान्नेनवत्तेरन्नाशोचिनोक्षारलवणाशिनावधःशायिनो
ब्रह्मचारिणोभवेयुः पायसापूपादिनाश्नीयुर्न दानानिकुर्युर्निसनेमित्तिकमतीत्ययथासंचरेयुः ३ अथकर्तुरुदकविधिः प्रेतस्यामुष्यतपाक्षेधा
उदक त्ररामनार्थपिंडेदास्यामीतिसंकल्प्यशुनावुदकांतेदर्भेषुप्रेतोपलंनिधायस्नापयित्वाकाश्यपगोत्रदेवदत्तप्रथमेहन्ययमोजलिं दत्वामुपतिष्ठ
नामित्युपलेजलिंलद्विधिनाप्रथमेहन्येकद्वारेवमुत्तरेषाद्यमाद्दत्तसदहगुणितांरघादत्तीताहांजलिश्चैववद्द्यापरास्याद्देवंदशाहेनश
तमंजल्यामवृत्येकदशादशान्तर्हस्वरेकैकमेवान्यत्रतद्विगेहनिकुर्यात् एवतद्दशाहंसमाप्यदेशेद्ध्यांतेउत्तरेषुपलमात्रोन्यमादायतक्रियामादित शिव
आवृत्तप्रस्तदशाहेरक्षितहितेषुदिवंतेदोदशाश्चर्यसिनीवाल्योयांक्रियानियमान्कृत्वान्तमापयेत्सित्रोर्यथातलमेवकुर्यात् ४ अथपिंडोदक ॥१९॥

क्रियादलोपन्नाग्रेदक्षिणाग्रेषुदर्भेषुप्राचीनावीतीतिनांबुमिनीयसकृत्प्रक्षालितपक्वमन्नं घृतेनाक्तस्मैपिंडंकाश्यपगोत्रदेवदत्तैषतेपिंडस्ताममुपतिष्ठे घृता
मितितनदहर्विशेषेणदत्वापुरतेबुनिनीयानेनोदकेकियापिंडदानेनानामुष्यत्यदूक्षुधोपशम्यतांतत्क्षिरस्त्वितिब्रूयादेवंदशाहेदशपिंडाक्षवंतिपुनस्ता
निनीयस्यादथाद्येहनिमृतदेशेमृत्मयेपात्रेअपआपूर्यदेवदत्तात्रस्नाहीतिशिक्येस्थापयेदन्यस्मिन्पयआसिच्येतत्पयःपिबेतितद्दुपरिनिदध्यात्स्थ
कशिक्येचादीपंचाधोदद्यादेवमेतदन्वहंकुर्याद्थाद्येहनिनग्नप्रच्छादनवासःश्राहूतदद्यात्रूदूयमिषेधादेवंसंचयनश्राहूसंघाते ५ अथनवश्रा
द्धानिदशाहेऽयुग्मादिनपामेनकुर्यात्चेतमभिसंधायश्राद्धणभुदक्कुरवउपश्यतस्मिंस्तिलानवकीर्यकाश्यपसगोत्रदेवदत्तामुष्मिन्नहन्येतरामेता
६ मुपतिष्ठताममितिनत्रदहःसंवंधेनोक्तउपपिंडामस्योकवप्रदायस्नायादेषविधिरंतर्दशाहकर्मणि ६ अथसंवत्सरांतेत्संपिंडपिष्ट
कृष्णपक्षस्यार्धदशम्यामयुग्मासुतिथिषुथद्वादशाहेसपिंडयश्चेदंतर्दशाहेषष्ठाष्टमदशमाद्दवर्जमेकनक्षत्रेषुमांसमलक्षणोकुंभेसंविनुयुः
कुंभाभ्यामलक्षणायांस्त्रियमयुग्मायुग्मौमिथुनौवृद्धास्संदर्शक्षीरोदकेनशमीशाखयात्रिःप्रसव्यंपरिव्रजन्कतीप्रोक्षतिशीतिकेशीतिकावत्तीसंयु
ष्ठापकनिधिकाभ्यामेकैकमस्थ्यपसंगृह्याथादहृयंतःकुंभेनिदध्युःपादौपूर्वंशिरउत्तरस्तुसंचितंसंचित्यपरिपवनेनशूर्पेणासंपूयदहनलक्ष
णायांमुवियत्रेनमवर्षाआपोनाभिदघ्नेत्तत्रकृत्वांनिकुंभमवदध्युरूपसर्पमातरंभूमिमेतामित्यथोत्तरयापांसूनवपेयुरितिराजपेदथकुंभ

ग०प० ॥२०॥

मुंचेत्स्वानामि पृथिवी मित्ति कपालेन कृतलक्षणेनापिधाय मृदाच्छादयेद्यथा न दृश्येत तथा दाहाय यत्नेन मृदा वेदिं कृत्वा त्रीनुपलानभ्यक्तस्नापि
तान्प्रागग्रान्दक्षिणापवर्गीन्निधाय मध्ये प्रेतमुत्तरे श्मशानवासिनः पूर्वे प्रेतान्दक्षिणे तत्सखीन् श्वावाह्योपलानलंकृत्याभ्यर्च्याग्रतः कल्प्य एकैकं
पिंडमुत्सृज्योदकुंभपादुकाछत्राणि वस्त्राद्युत्थानवेक्षं प्रत्याव्रज्य स्नात्वागारस्थेषु पृष्ठे तद्देशे मृत्करीषसिक्तासु बीजान्वपयुः आहूय पाथेयं दद्युः
७ अथ दशमेहनि दंतान्संशोध्य द्वीपादिष्ट मृत्ते दशाद्वा स्यतमुल्लिख्याभ्युक्ष्य मृदा प्रतिपूर्य गृहं संशोध्य बीजांकुरान्प्यारोपयेज्जलाशय
मेत्याथ कर्ता स्नात्वा जलांते वालुकस्तां वेदिं कृत्वा त्रीनुपलानभ्यक्तस्नापितान्प्रागग्रान्दक्षिणासंस्थान्स्थापयित्वा मध्ये प्रेतमुत्तरे तत्सखी
न्दक्षिणे यमं भृत्यावाह्योपलानलंकृत्वार्चयित्वा तदंते तेभ्य एकैकं पिंडं दत्वा दर्कुंभछत्रपादुकाश्च निवेद्य सर्वतांकुराणि निदध्यात् स्नाति
बांधवाः स्नाती स्त्रीक्त्रीनंजलीन्दत्वा यदत्र युनेषामुपलनियमोथ पुरंध्रयोभ्यक्तस्नाताः शुक्लवाससश्चक्षुषी आंजयेयुरथापां पूर्णं सपल्लवमुद
कुंभं धृत्वाग्न्यगारं व्रजेयुरन्ये तान्लेन वाधत्तेरन्नाहरे वापचरन ८ अथैकोद्दिष्टं तत्र प्रधानवं भिन्नं पुराणोक्तयंत दशाहेन वाभिमिश्राणि प्रतिमा
मासं मृताहे द्वादशमासिकानि तेषामाद्यमेकादशाहे कुर्युरुक्तानि च तान्यूनमासिकं चैत्रपक्षिकमूनषाण्मासिकमूनाब्दिकं चेति तानि तस्य शिव
तस्यांते चतुरहः कुर्यान्निद्विन्निषु परेषु नंदाभृतामावास्याभार्गवकृत्तिकासु कुर्यादुदासुतिथिषु भानुभौमनंदानां त्रिपदर्क्षाणां च योगेषि ॥२०॥

पूर्णे

शुभ्रकराणाम् कर्तृद्वयोरेकतरयोगे द्विपुष्कराणि तानीमानि षोडशश्राद्धानि स्वस्वकाले कृत्वा संवत्सरे मृताहे सपिंडीकरणं कुर्युरेके वा द्वादशपिंडी
करणं कृत्वावशिष्टानि स्वकालेपकर्षादेकैकं वा कुर्युरन्ये वा भाक्कृष्य मासिकानि कृत्वा सपिंडीकरणं कुर्वंति तानि पुनः स्वकालेपकृष्यादेकैकं कुर्वंति न
त्वेद्यशक्त्याभावे वैश्नो त्रुष्टुत्या प्रेतनामगोत्राय मनाम्ना वाराक्षाहं तेन पुनरेतत् ब्राह्मणापि कुर्यात् ९ अथैकोद्दिष्टविधिरेकमुद्दिश्यैको ब्राह्मणाय
कमर्घ्यपात्रं पाणावेकाक्षति स्वदहनि निमंत्रणं न देवं न धूपदीपौ न स्वधापितृन्नमः शब्दनावाहनं नाभिश्रवणं कृतपक्षौ च माभो तं ब्राह्मणं परिशि
ष्टमुदग्डुग्रवमुपवेश्य पाद्यं दानावदानमनानि कुर्यान्निलोसीतिमंत्रे स्वधापितरभिमाभिःस्तहस्तौ छ्रीगातिलावपनं तूष्णीं निवेद्यो कवदत्वात्त्वात्वं नु व
ज्ञानिधायो क्वच्छादन्नांते भोजनार्थी दत्वा दुग्ध त्यक्तुं नाकं कृत्वा ब्राह्मणपात्रस्य पाणौ दर्भमंते ध्यायेद्दिवदनाय स्वाहेति सकृदवदाने नैकाकाम कृति
मुकुयान्सर्वं कृतमप्रोक्ष्य स्थाने स्वभुक्तशेषमात्रेणोत्तरे काश्यपगोत्रे देवदत्तैस्य कथं पिंडः भूर्धं तां पिते तेति भिन्नं यनाम च्चरणानुमंत्रणादि तृप्तो
नात्रपत्नी प्राशयेद्दक्षिणां त्वाभिरम्यतामिति विसर्जयेत् १० अथ सपिंडीकरणं संवत्सरे पूर्वेह्नि द्वादशाहे वा द्वादशे षाण्मासिके त्रिपक्षे वा
स्त्र्येके प्रेतं ततश्चित्रादिभिः स्त्रिभिः सपिंडयेद्यथाविधवां स्त्रियं ततः श्वश्रादिभिर्विधवा तद्भर्तापुत्रिको तस्त्रिज्ञाने कृतदनपत्यानां दुर्मृतानी च भव
तिन पिता पुत्रस्य नाग्रजोनानुजस्य न त्वेप्रेतायैको ब्राह्मणो देवे द्वौ पित्र्ये च यो नियमेन प्रेत एकोद्दिष्टं पितृपार्वणवत्कृतपक्षौ वाना वांतादौ दै

दे

ग॰प॰ वेपूर्ववदथप्रेथमंप्रेतमनंतरंपितृन्पूर्ववदुपेश्य देवानभ्यर्च्याथपित्र्यर्घ्यासनांते चतुर्षर्घ्यपात्रेषु दर्भान्युग्मानंतर्धायाप आसिच्य सकृदनुमंत्र्य प्रे
॥२१॥ ताघ्ये तूष्णीं तिलोनो पात्र्येषु मंत्रेणावपेत्तानि च त्रीणि गंधादिभिरभ्यर्च्य प्रेतपात्रे प्रेताय तूष्णीं निवेद्याघ्र्यादिकं चतुर्थांशं दत्त्वा त्रयं त्रिषु पात्रेषु स
मानीव ऊर्णा कृतिरिति निनयेद्यथा पितृभ्यः पूर्ववदर्घ्यं निवेदनादिकं कुर्यादथ भोजनार्थमन्नादुद्धृत्य घृतेनाक्तानुक्त्वा ज्ञातपाणिषु जुहुयादेकपाणिहोमे द
द्यात्प्रेताय स्वाहेति प्रेताय हुत्वा पितॄणां मंत्राभ्यां जुहुतिसर्वत्र हुतशेषेण सर्वेषां पाणिषु दत्त्वा भितलप्य चाभिधाय यावे मेयुरथ तत्तेषु भुक्तशेषान्नात्सर्वं
वर्णिकमुद्धृत्य प्रेताय पिंडमेकं तूष्णीं निरुप्य त्रीन्पितृभ्यः पार्वणवद्दत्त्वा प्रेतपिंडं त्रिधा विभज्य पितृपिंडेषु निधाय दधाति मधुवाता इति तिसृ
भिः संगच्छध्वमिति द्वाभ्यामनुमंत्रणादिशेषं पार्वणवत्कुर्यादोंस्वस्तीति वाचयित्वा विसर्जयेत् ॥११॥ अथ सपिंडीकृताय प्रेताय तद्दहेरवा
मन्याश्राद्धं पार्वणवत्कुर्यात्तिलैः क्रियास्यतः पाथेयमेतदस्येति तत्पारेषु प्रपितामहस्य कार्यमित्येके न हि तस्यात्र तदुत्तरत्र श्राद्धमस्ति तस्यैव तत्पा
थेयमित्यथर्दीपान्प्रशाम्य पवनाभिसमुद्भस्मानमुद्धाप्यायतनं संमृज्य गारादग्निमानीय तस्मिन्नुपसमादध्युः पुत्रादयोऽप्य कृस्नाताः
शुक्लवाससः स्वस्त्यादि वाचयित्वा ज्ञातिबंधुसहिता भुंजीरन्नूर्ध्वं संवत्सरात्सापिंड्यमासिकाकर्षपक्षे च शिष्टान्यनुमासिकानि यदा पुनः क्रि
यंते तदा संवत्सरांते सपिंडीकरणस्थाने संवत्सरविमोकश्राद्धं पार्वणवत्कुर्यान्नात्र निर्दिष्टं सर्वाण्याकृष्य कुर्वीतियेन केनापि सापिंड्यं प्रथम् श्रीव ॥२१॥

श्राद्धमान्तरं पितामहादिभिरेव योजयेत् द्वित्रिवासतु धर्मशास्त्रेभ्यः प्रतीयात् १२ अथातीतसंस्कारः सचेद्दंतदशाहस्यान्ते चेत्तत्संवत्सरमापये द्
धर्माहिताग्नेः स्याहाद्दशस्य सर्वमाशौचं कुर्यात्क्रमेण यथाकालमन्येषु पत्नीपुत्रयोः पूर्वमगृहीताशौचयोः सर्वमाशौचं गृहीताशौचयोः कर्मांगत्रिरात्रं
तत्र प्रथमेहनि संस्कारो जलदानं यः शतं वा दशवा भवंति यद्यशतं तदा प्रथमेहनि त्रिंशदंजलयस्त्रयः पिंडा द्वितीये चत्वारिंशच्चत्वारः पिंडा अस्थिसंचयनमं
थ तृतीये त्रिंशदंजलयस्त्रयः पिंडा इति विभागोऽथ यदि दशांजलयस्तदा प्रथमे त्रयोंजलयो द्वितीये चत्वारः संचयनं तृतीये त्रय एकैकः पिंड
इति विभज्ञानं च श्राद्धानि च प्रथमे द्वितीये कस्तृतीये दद्यादेकैकमेव वा यथा प्राप्तमन्यदाहाद्यं चाव स्त्रीणि संस्कुर्यात्सोयमतीतसंस्का
रउदगयने शुक्लपक्षे प्रशस्यते नैव नंदात्रयोदशी षट्सु च दिनक्षयेषु कुर्यान्न सोशिशुकेया नेयाम्याग्नेयरौद्राश्लेषामघामूलधनिष्ठादिपंचकत्रिषु पुष्करेषु
नाभ्यंतरेषु रोहिणीपुनर्वसुफल्गुनीचित्राविशाखानुराधापूर्वाषाढादिषु पुष्करेषु येनकेन च व्यतीपातवैधृतिविष्टिकरणेषु न च कृत्तुश्चतुर्थाष्टद्वार
शदशभूमिनव काकादिस्पर्शेपि हते शुवाक्षिशुचा कुर्यान्निंगोदक्षीरपादपशतशः कृत्वा ह्रदस्थालेत्वा पावमानीभिस्तु हूमतीभिस्थ क्षालयित्वा धा
संस्कुर्याद्द्रव्याभावे गंगायामन्यस्यां वा पालाशप्रतिरूपं कुर्यात्त्रीणि शतानि षष्टिश्च पलाशवृंतानि आहत्य तैर्यथावयवं पुरुषरूपं कुर्यात् १३
रु अथ पालाशविधिः शिरसि त्रिंशता ग्रीवां दशभिः त्रिंशतोदरं विंशत्या बाहू शतेनांगुलीर्दशभिरेव पर्शुकाः शिश्नं चतुर्भिः ऊरू शतेन जंघे निं
शतांगुलीर्दशभिरिति तद्रूपीतं तु बंधेः पुरुषवत्कृत्वा स्नापयित्वा वाससा वाहतेनाच्छाद्य यथावत्संस्कुर्यात्तेन येनकर्मणा तत्सोहस्ये पुण्यभिसि

क्षिपे

ग०प० पेदेवं दुर्मृतानां पापात्कृशुभविधिमेवं कुर्याच्छरीराणि वा तेषां गंगायामन्यस्यां वा महानद्यां त्रैतग्नेस्कन्देनामक्षिपेद्धर्मं च तु पर्यये यज्ञपात्राणि दहेत्संस्कारस्य
॥२२॥ नेषामशक्तावनुयाहधूर्नारायणबलिं कृत्वा कुशैर्दहेत् प्रायश्चित्तं कृत्वा सद्य एव वा तेषामाशौचं माहिताग्निभिः पूर्णं त्रिरात्रमन्येषु १४ अथ नारायणब
लिरुक्तः कृष्णैकादश्यां शुक्लैकादश्यां वा नद्यां स्नातः शुचौ देशे विष्णुं ब्रह्माणं वैवस्वतं यमं च यथावदभ्यर्च्य तदग्रे तिलमिश्रान्मधुघृतप्लुतान्दश पिंडान्विष्णु
रूपं प्रेतं ध्यायन्काश्यपगोत्र देवदत्तायं ते पिंड इति दक्षिणाग्रेषु दर्भेषु दक्षिणामुखः प्राचीनावीती पराचीनेन पाणिना दत्त्वा पिंडान्गंधादिभिरभ्यर्च्य प्रवाह
णां तं कृत्वा नद्यां क्षिपेदथ रात्रौ वयुग्मान्ब्राह्मणान्निमंत्र्योपोषितः श्वोमध्याह्ने विष्णुमभ्यर्च्य प्रेतमुद्दिश्य ब्राह्मणानेकोद्दिष्टविधिना भोजयित्वा त
त्सु ब्राह्मणसमीपे पिंडयज्ञविधिना निनयनान्तं तूष्णीं कृत्वा विष्णवे ब्रह्मणे शिवाय सपरिवाराय यमाय विष्णो अयं ते पिंड इत्येवं चतुःपिंडान्भुक्तशेष
णा दक्षिणाग्रं पंचमं काश्यपगोत्र देवदत्त निष्पं तं ध्यात्वा तद्रूपाय विष्णवे विष्णो अयं त इति दद्यात्तदा ब्राह्मणान्दक्षिणया संतोष्यैकं तत्पुण्या
मं विद्यावते स्वाभरणगोहिरण्यैः प्रेतं तं ध्यात्वा षयेत्तथा तेः पवित्रपाणिभिः प्रेताय काश्यपगोत्रायं तिलोदकांजलिं शिनतिलोदकं दापयित्वा नन
नारायणबलिकर्मणा भगवान्विष्णुरिमं देवदत्तं शुद्धमपापं कर्मार्हं करोत्विति वाचयित्वा विसर्जयेदेवं नारायणबलिकल्पे मन्वादयः पुनरभि
मतदेवताय पद्वितीयायामभ्यर्च्य विधिमिमं कुर्यात् सोऽप्येनमपापं करोति न तु पुण्यकृतापि बलिमनमकुशोत्पात्रलोकं कुर्यात्कर्तव्यो पति शिव ॥२२॥

षन्तंतरिक्षं विनश्यति तस्माद्यथासंभवमपि कुर्यात् १५ अथ नागबलिः सर्पहतानां दारुमृन्मयं वा पंचफणं सर्पं कृत्वा भाद्रपदस्या
न्यस्य वा मासस्य शुक्लपंचमीमारभ्य यावत्संवत्सरं प्रतिमासं तस्यामुपोषितो रात्रौ पंचामृतेन स्नापयित्वा शुक्लवाससमर्पश्च बलिः सुरभिगंध शि
पुष्पधूपदीपैरभ्यर्च्य प्रणमेदनुमासमेकैकमनंतं वासुकिं शेषं पद्मं कंबलं कर्कोटकमश्वतरं धृतराष्ट्रं शंखपालं कालिकं तक्षकं कपिलमि
ति पापसंसर्पिता क्षीराद्युपबलिमुपहृत्य जागरित्वा श्वोभूते तत्र नत्वान्नेन ब्राह्मणान्भोजयित्वा पूर्णे संवत्सरे पुनः पंचम्यामेव भोजयित्वा
सौवर्णं सर्पं गां च ब्राह्मणाय दत्त्वान्यांश्च यथाशक्ति भोजयित्वा दक्षिणया तोषयित्वा नागशांतिं वाचयेदेष नागबलिरथवोभयोः पक्षयोः
ष्प पंचमीषु संवत्सरं यावत्पिष्टमयं सर्पं शुक्लयोः पक्षयोः शुक्लैः सुरभिगंधादिभिरभ्यर्च्य क्षीरं मधु दद्यान्निवेद्यापराह्ने यमुनमुं च देवदत्तमिति संप्रा
र्थ्य सह बंधुभिर्मधुरमश्नीयादेवं संवत्सरांते नारायणबलिं नाकिवत्कृत्वा नतकृच्छ्रकर्म कुर्यात् १६ अथ पुराणमेकोद्दिष्टं प्रेतत्व
दुरिश्वोशस्त्रहतानामिष्टचत्वरत्याद्धिकं पुत्रक्रमकृतां सर्वेषां वत्याद्धिकं इत्येकेपाः पार्वणैकदेशात्तत्र सर्वे पितरः शब्दमेकवदूहपाणो
सोमाग्नेमंत्रोऽप्यांहोमानकेचापिदर्शं कुर्वन्ति नाभ्युदयं पंचश्चवपीत्येके १७ अथ रक्षाः सर्गाः शूलगवं कार्तिक्यां पौर्णमास्या

गृ॰प॰
॥२३॥

वैशाख्यांवारेवत्यांवाऽश्वयुज्यांयस्यागोजीवपुत्रायाःपयस्विन्याःसुतंश्रेष्ठंस्वस्ययूथस्याक्षुधितमव्यंगतमकहायनंवानीलंब
भ्रुपिंगलंलोहितंवारुक्मवभिसंकेकामंकल्पमालोहितंश्वेतमष्टाभिःसहवत्सतरीभिश्चनस्वभिर्वोद्धीहिरण्यवमतीभिरद्भि
र्पाहिष्ठीयाभिरिमंदयन्नशंतमभिषिच्यायोतीरगोष्ठवतुष्पथवाग्निमुपसमाधायशंइत्स्थालीपाकंसर्वंहुतंहुत्वासोमंपाय
संवेशनंवायवकंतंपूर्णपात्रादकेनाभिनीयतेनमार्जयित्वाग्निंत्रिःप्रदक्षिणंपर्यानीयकद्रुद्रायेमारुद्रायातेपितर्मारुद्रायस्थि
रधन्वनेगिरइतिसूक्तैश्चतस्रोदिशउपस्थायशंनोअग्नेयुवंवावत्सतरीसमेतमुत्सृजेदनेयुवानंपतिंवोददाम्यनेनक्रीडंतीश्चर
थप्रियेणक्षमा।इमांवश्चात्रमनुवोयासुवारायस्पोषयासभिवोविनामि।शंनोपृथिवीशिवमंतरिक्षंद्यौनोदिव्यमभयंनोअस्तु।
शिवादिशःप्रदिशउद्दिशोनआपोविद्युतःपरिपांतुसर्वतइत्येषभंमासमानानामितिचसकलेनसयूत्पिबतिसादतिलांगू
लंवोदकपूर्णमुद्धरत्यतनास्यदेवान्ऋषीन्पितॄंश्चप्रीणातिवंश्यांश्चसप्तउभयतःपरावरांश्चतारयतिपत्ताथमुत्सृष्टस्यमहतानर
कादुत्तारयतितस्मादेकादशाह्निप्रेतायवृषमुत्सृजेदाद्यमासिकंदत्वासायंवृषोत्सर्गःस्वर्ग्यःपशव्याद्वृषभमुत्सृजेत्पुनरपिच्छभव

शिव
॥२३॥

गृ॰प॰
॥२४॥

तीतिविज्ञायतेतेनानुत्सृष्टःस्यादित्याचार्यस्तस्मान्नित्यस्यैवैकरुद्रमेवयजेत्तेसएवाहपशुरितिशंतातीयंरुद्रापन्नरुद्रमेत्स
सर्पिषादन्नंब्राह्मणान्भोजयित्वाग्नीरुद्रःशर्वःपशुपतिरुग्रःशत्रुर्भवोमहादेवइतिनामभिरन्वेयेद्रुद्रमेववायथासंभव
मुद्दिशन्स्वस्त्ययनेवाचयेदेवमेतानिकर्माणियथोक्तंकुर्वाणःसर्वाणिश्रेयांस्याप्नोतितदेतदाश्वलायनगृह्यपरिशिष्टं
मश्वलायनायनमआश्वलायनाय॥ १९॥ ॥इत्याश्वलायनगृह्यपरिशिष्टेतृतीयोध्यायः॥ ॥ ॥

शिव
॥२४॥

॥ शुभमस्तु ॥ ग्रंह पुस्तक कृशोके पंगके बङू लेतेपं ॥ परिशिष्टं स्वर्गहास्य शिक्षाथी यली लिखत २ ॥